

Hemşirelik Öğrencilerinin Çevre Okur-Yazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi

Melike Dağal

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Hemşirelik
Yüksek Lisans Tezi olarak sunulmuştur.

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Eylül 2021
Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü onayı

Prof. Dr. Ali Hakan Ulusoy
L.E.Ö.A. Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Hemşirelik Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

Prof. Dr. Sevinç Taştan
Hemşirelik Bölüm Başkanı

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından Hemşirelik Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

Doç. Dr. Hülya Fırat Kılıç
Tez Danışmanı

Değerlendirme Komitesi

1. Prof. Dr. Gülümser Kublay

2. Doç. Dr. Hülya Fırat Kılıç

3. Yrd. Doç. Dr. Serpil Sü

ÖZ

Bu araştırma; Doğu Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde lisans düzeyinde eğitim gören Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin çevre okur-yazarlık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı araştırma tasarımına uygun olarak yapılmıştır. Çalışmanın evrenini Doğu Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü öğrencileri (339) oluşturmuştur. Örneklemi ise araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 254 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada veriler “Kişisel Bilgi Formu” ve “Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde yüzdelik, Kolmogorov-Smirov testi, Mannwhitney U testi ve Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır.

Öğrencilerin %56,69'unun 20-21 yaş arasında olduğu, %66,93'ünün kadın, %47,24'ünün birinci sınıf, %40,55'i şehirde yaşamaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin Çevre okuryazarlık düzeyinin yüksek olduğu, çevresel farkındalık düzeylerinin oldukça yüksek düzeyde olduğu, kadınların çevresel bilinç alt boyutunda erkek öğrencilere göre daha yüksek puan aldığı, ilçede yaşayan öğrencilerin çevre okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Çevre kuruluşuna üye olan öğrencilerin çevresel farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu ve %96,46'sının herhangi bir çevre kulübüne üye olmadığı, Çevre okuryazarlığı ile ilgili bilgi sahibi olan öğrencilerin Çevre Okuryazarlığı, Çevresel bilinç, Çevresel kaygı ve Çevresel farkındalıkları daha yüksek düzeyde belirlenmiştir.

Hemşire adayları olan hemşirelik öğrencilerinin sağlıklı olmanın temel bileşenleri arasında yer alan çevre sağlığına yönelik bilgi, tutum, davranış ve algıya

her zaman sahip olmaları, çevre okuryazarlık düzeyinin gelişmesine yardımcı olacak projelerde yer almaları, Üniversitelerin tüm bölümlerinde çevre okuryazarlığına ilişkin seçmeleri derslerin olması gerektiği, Öğrencilerin çevreye yönelik bilgi düzeylerinin daha iyi olabilmesi ve çevreye yönelik bilgileri davranışa aktarmaları için uygulamalı çalışmalar yapılması gerektiği, Öğrencilerin çevre kuruluşlarına ya da üniversitede yer alan çevre kulüplerine üye olmaları önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler; Çevre Okuryazarlığı, Hemşirelik öğrencileri

ABSTRACT

This research; The study was conducted in accordance with the descriptive research design in order to determine the environmental literacy levels of the undergraduate students of the Nursing Department at the Eastern Mediterranean University Faculty of Health Sciences. The population of the study consisted of Eastern Mediterranean University Faculty of Health Sciences Nursing Department students (339). The sample consisted of 254 students who voluntarily agreed to participate in the research. In the study, data were collected using the "Personal Information Form" and the "Environmental Literacy Scale for Adults". Percentage, Kolmogorov-Smirnov test, Mannwhitney U test and Kruskal-Wallis H test were used in the statistical analysis of the data.

56.69% of the students are between the ages of 20-21, 66.93% are female, 47.24% are first class, 40.55% live in the city. It has been observed that the environmental literacy level of the students participating in the research is high, their environmental awareness level is quite high, women have higher scores in the environmental awareness sub-dimension than male students, and the environmental literacy levels of the students living in the district are higher. It was determined that the environmental awareness levels of the students who are members of an environmental organization are higher and 96.46% of them are not members of any environmental club.

Nursing students who are nurse candidates should always have knowledge, attitudes, behaviors and perceptions towards environmental health, which are among the basic components of being healthy, take part in projects that will help improve the level of environmental literacy, Elective courses on environmental literacy in all

departments of universities. It is recommended that students become members of environmental organizations or environmental clubs at the university.

Keywords; Environmental Literacy, Nursing students

TEŞEKKÜR

Tez danışmanım olan ve bu araştırmanın her aşamasında, bana büyük destek ve emek veren, değerli bilgilerini ve emeğini benden esirgemeyen, yol gösterici, yardımcı, destekleyici, hoşgörölü ve sabırlı Tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Hülya Fırat Kılıç başta olmak üzere, Yüksek Lisans eğitimim boyunca, bilgi ve deneyimleriyle değerli katkılarda bulunan Doğu Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Bölüm Başkanı Sayın Prof. Dr. Sevinç Taştan'a, çalışmaya önemli katkılarda bulunan değerli jüri üyeleri Prof. Dr. Gülümser Kublay, Doç. Dr. Gülten Sucu Dağ ve Yrd. Doç. Dr. Serpi Su'ya teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vii
KISALTMALAR	x
TABLO LİSTESİ.....	xi
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiii
1 GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Amacı	5
1.2 Araştırma Soruları	5
2 GENEL BİLGİLER	6
2.1 Çevre Kavramı	6
2.2 Okur-Yazarlık.....	8
2.3 Çevre Okur–Yazarlığı	10
2.4 Çevre Okur-yazarlığın Önemi	12
2.5 Hemşirelik ve Çevre-Okur Yazarlığı	15
2.6 Konu ile İlgili Yapılan Çalışmalar	20
3 GEREÇ YÖNTEM	26
3.1 Araştırmanın Tipi	26
3.2 Araştırmanın Yeri ve Zamanı.....	26
3.3 Araştırmanın Evren ve Örneklemi	26
3.4 Veri Toplama Araçları.....	27
3.4.1 Kişisel Bilgi Formu (EK-1)	27
3.4.2 Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği (EK-2).....	27

3.5 Veri Toplama Süreci	27
3.6 Verilerin Değerlendirilmesi.....	28
3.7 Araştırmanın Sınırlılıkları	29
3.8 Araştırmanın Etik Boyutu	29
3.9 Araştırma Takvimi	30
4 BULGULAR.....	31
5 TARTIŞMA	46
6 SONUÇ VE ÖNERİLER.....	55
6.1 Sonuçlar.....	55
6.2 Öneriler.....	56
KAYNAKLAR	58
EKLER.....	74
Ek 1: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu	75
Ek 2: Kişisel Bilgi Formu.....	77
Ek 3: Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği	79
Ek 4: Ölçek Sahibinden İzin Yazısı	80
Ek 5: Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Uygunluk İzni.....	81

KISALTMALAR

DAÜ	Doğu Akdeniz Üniversitesi
ICN	International Council of Nurses
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
PSA	Programme for International Student Assessment
SBF	Sağlık Bilimleri Fakültesi
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
YİÇOÖ	Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlık Ölçeği

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: İlgili Araştırmalar ve Sonuçları [9, 11, 60, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71]	20
Tablo 2: Hemşirelik Öğrencilerinin Tanıtıcı Özellikleri (N=254)	31
Tablo 3: Hemşirelik Öğrencilerinin Çevre Kuruluşuna Üye Olma, Çevre Okur Yazarlığı İle İlgili Bilgi Sahibi Olma ve Evcil Hayvan Sahibi Olma Durumları	32
Tablo 4: Hemşirelik Öğrencilerinin Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği Puanları	33
Tablo 5: Hemşirelik Öğrencilerinin Yaş Grubuna Göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	34
Tablo 6: Hemşirelik Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	35
Tablo 7: Hemşirelik Öğrencilerinin En Uzun Süre Yaşanılan Yere Göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	36
Tablo 8: Hemşirelik Öğrencilerinin Sınıfına Göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	37
Tablo 9: Hemşirelik Öğrencilerinin Çevre Kuruluşuna Üye Olma Göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	38
Tablo 10: Hemşirelik Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumuna Göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	40
Tablo 11: Hemşirelik Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	41
Tablo 12: Hemşirelik Öğrencilerinin Aile Gelir Düzeyine Göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	42

Tablo 13: Hemşirelik Öğrencilerinin Çevre Okur Yazarlığı İle İlgili Bilgi Sahibi Olma Durumuna Göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	43
---	----

Tablo 14: Hemşirelik Öğrencilerinin Evcil Hayvan Sahibi Olma Göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	44
---	----

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Araştırma Takvimi Akış Şeması.....	30
---	----

Bölüm 1

GİRİŞ

Çevre canlı ve cansız varlıkların bulunduğu ortam olmak ile birlikte canlı varlıkların tüm yaşamları boyunca ilişkilerini devam ettirdikleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde oldukları, fiziksel, biyolojik, sosyo-ekonomik ve kültürel olarak yaşamlarımızı sürdürdüğümüz doğal ortamlar olarak tanımlanmaktadır [1]. Teknolojinin gelişmesi ile bireylerin yaşamlarını devam ettirdiği çevreleri değiştirmeye yönelik yaptıkları girişimler doğal çevrenin değişmesine ve orada yaşamını sürdüren canlıların yaşamlarını yitirmesine neden olduğu bildirilmektedir [2]. Bireylerin doğal çevreye yönelik yaptıkları girişimlerin sonucu olarak çarpık kentleşme ve sanayi atıklarının fazla olması insan sağlığını olumsuz yönde etkileyen en önemli faktörler arasında yer almaktadır [3].

Çevre 21. yüzyılda teknolojinin hızlı bir şekilde gelişmesi ile bireylerin doğal çevrelerini hızlı bir şekilde tüketmelerine zemin hazırlamıştır. Teknoloji ile birlikte yaşam standartlarının artması, bilinçsiz tüketim, çevreye yönelik duyarsız davranışların oluşması çevre sorunlarının hızlı bir şekilde artmasında neden olmuştur [4]. Çevrede oluşan problemler insanlar tarafından ara ara çeşitli şekillerde algılansa da 1950 yılından sonra yerel bir problem halinden küresel bir sorun haline gelmeye başladığı ifade edilmektedir. Bu nedenle canlıların en önemli sağlık problemi olmakla kalmayıp ulusal sınırları aşan bir sağlık sorunu haline geldiği bildirilmektedir [5].

Çevrede oluşan problemler hem insanların hem de diğer canlıların yaşamlarını sürdürdükleri doğal yapısına önemli zararlar vermektedir. Bu zararlar endüstrileşme ile beraber nüfusun artması, aşırı üretim ve tüketim doğal kaynakların bilinçsiz bir şekilde tüketilmesine ve doğal kaynakların önemli derecede azalmasına neden olduğu ifade edilmektedir. Bireylerin tükettikleri ürünlerin atıklarını bilinçsiz bir şekilde çevreye atmaları sonucunda çevrede önemli tahribatlar oluşmuştur [6]. Bu nedenle doğal çevre ve insanlar arasındaki ilişki bozulmakta, mevsimlerin doğal süreçleri değişmekte, buzullar erimekte, hava kirliliği oluşmakta ve su kaynaklarının kirlenmesi ile doğal çevrenin kendini yenileyebilmesi güç hale gelmektedir. Doğal çevrenin kendini yenilemesinin güçleşmesi ile ortaya çıkan tahribatlar nedeni ile çevreye yönelik problemlerde artış olmakta, insan sağlığını tehdit etmektedir. Bu nedenle tüm toplumlarda çevresel endişe oluşmuş, bu endişe ise toplumları çevresel bilinç ve duyarlılık konusunda birlikte hareket etmeye yönlendirdiği bildirilmektedir [7].

Çevreden kaynaklanan sağlık problemleri, insanların tutum, davranış ve toplumlarda farkındalık oluşturmak ile bağlantılı olması nedeni ile temeli eğitime dayanmaktadır. Çevreye yönelik eğitim kavramı 1948 yılında ortaya çıkmıştır. Çevre eğitimi, insanlara geleceğin daha temiz, sağlıklı olmasını sağlamak amacıyla çevre ve çevre sağlığı problemlerini ortadan kaldırmak amacıyla insanlarda bilgi, beceri, değer, tutum, deneyim ve farkındalık oluşturmayı sağlayan bir öğrenim süreci olduğu bildirilmektedir. Bu süreç yalnız bilgi verme sürecinin olmamakla birlikte, verilen bilgilerin uygulamaya geçirilmesi ve sürdürülmesidir [8].

Çevre okuryazarlığı insanların çevre sağlığına karşı duyarlı olmasını sağlayan bir kavram olduğu bildirilmektedir. Çevre okuryazarlığı hemen hemen her yaştaki bireylere ve her eğitim, öğretim alanlarına özgü olarak verilmesi gerekmektedir [9].

Çünkü insanlarda çevre sağığı hakkında farkındalık oluşturulması, toplum sağığı ve çevre sağığı açısından önem arz etmektedir. Çevre sağığına yönelik eğitim programlarına önem veren toplumların çevrede oluşan sorunların çözümlemesinde önemli roller üstlenmektedir. Çevre ve çevre sağığının iyileştirilmesi, geliştirilmesi, korunması ve sürdürülmesinde önemli rol oynayan çevre eğitimi çevrede oluşan problemlerin asıl sorumlusu olan insanlara yaşamları boyunca devam edecek bir eğitim ile sorumlulukları hatırlatılması gerektiğı ifade edilmektedir [10].

Hemşireliğin temel kavramlarından biri olan çevre olduğu ve toplum sağığı için çevre sağığının geliştirilmesi önem arz etmektedir [11]. Kırım savaşı'nda asker sağığının korunması için çevre sağığı ve çevrenin önemli olduğunu ifade eden ilk hemşire olan Florance Nightingale'in hemşirelik modeli bu konu üzerinde yoğunlaşmıştır. Florance Nightingale en uygun şekilde sağığın korunması ve sürdürülmesi için temiz su, etkili filtrasyon, temiz oksijen, sanitasyon ve aydınlatma çevrede önemli olan beş temel faktör üzerinde yoğunlaştığı bildirilmektedir [12]. Uluslararası Hemşireler Birliğı (ICN) hemşireler arasında evrensel sorunlara dikkat çekmek için her yıl bir tema belirlemekte 2017 yılında "Hemşireler; sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada öncü ses" olarak belirlemiş ve on yedi hedefin olduğunu, bu hedeflerin dördünün çevre sağığı ve çevre olduğunu vurguladığı belirtilmiştir [13].

Günümüzde oluşan çevre problemlerinin oluşmasından genç bireylerin sorumlu olmadığı fakat en çok genç bireylerin bu yüzden etkilendiğı belirlenmiştir. Bu nedenle çevre sağığı, çevrenin korunması ve eğitici davranışlarla toplumlarda farkındalık oluşturmak hemşireler açısından önem arz etmektedir [14]. Literatür incelendiğinde insanların çevre ile ilgili kaygılarının olduğu fakat çevre sağığının

korunması için yapılan davranışların zayıf olduğu ifade edilmiştir. İnsanların bilinçsiz bir şekilde uyguladıkları tüketim davranışları çevresel sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu nedenle çevre bilincinin hem temel eğitim müfredatında hemde üniversitede yer alan programların müfredatında yer alması her bireyin çevre ile ilgili bilinçli bir şekilde davranışlar sergilemesine zemin hazırlayacaktır. Oğuz, Çakıcı ve Kavas (2011) Yükseköğretimde öğrencilerin çevre bilincini değerlendirmek amacıyla 213 öğrenci ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin çevre ve çevre sağlığı ile ilgili farkındalıklarının az miktarda olduğu belirlenmiştir [15]. Ardoin ve arkadaşlarının (2018) yaptıkları araştırmada üniversite öğrencilerinde çevre okuryazarlığını incelenmek amacıyla yaptıkları çalışmada öğrencilerin çevreye yönelik bilgilerinin yetersiz olduğu ifade edilmiştir [16]. Yine Liu, Cheng ve Chen (2019), çevre eğitiminin çevre etiği ve okuryazarlık üzerindeki etkilerini değerlendirmek amacıyla yaptıkları çalışmada öğrencilere verilen çevre eğitiminin etkili olduğu saptanmıştır [17]. Yapılan araştırmaların sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin çevre ile ilgili sağlıklı davranışlar göstermemesinin nedeni bilgi eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Doğa ve çevre ile ilgili hem günümüzde hem de gelecekte oluşabilecek sorunlarla karşı karşıya kalmamak için insanların çevreye karşı olan yükümlülük bilinci ile eğitilmesi ve çevre yanlısı davranışlar sergilemeleri önem arz etmektedir. Çevre eğitimi eğitim ve öğretim alanlarının her basamağında sürdürülmeli ve gelecek nesillere sağlıklı, yaşanabilir bir çevre bırakılmalıdır [18].

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetindeki hemşirelik alanında çevre sağlığı ve çevre okuryazarlığı alanında yapılan çalışmaların kısıtlı olduğu gözlemlenmiştir. Çevre okur-yazarlığı ve çevre sağlığı hemşireliğin önemli alanlarından bir tanesidir. Sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden ilk 4'ünün çevre sağlığı ile ilgili olması nedeni ile konu önem kazanmaktadır. İklimsel değişiklikler de çevre sorunlarına yol

açmakta, sağlık eğitiminde önemli rolü olan hemşirelerin çevre konusundaki bilgi düzeylerini ortaya çıkarmak önem arz etmektedir. Bu bağlamda gerçekleştirilen bu çalışmanın, geleceğin sağlık profesyonelleri olan hemşirelik öğrencilerinin çevre okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi ve sonuçları ile hemşirelik literatürüne katkı sağlaması hedeflenmektedir.

1.1 Araştırmanın Amacı

Bu araştırma hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin çevre okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

1.2 Araştırma Soruları

1. Hemşirelik öğrencilerinin çevre okuryazarlığı ne düzeydedir?
2. Hemşirelik öğrencilerinin çevre okuryazarlığı düzeyi ile tanıtıcı özellikler arasında fark var mıdır?

Bölüm 2

GENEL BİLGİLER

2.1 Çevre Kavramı

Çevre öncelikle açık ve sade bir şekilde görünse de, araştırıldığında, aslında karışık bir alan olduğu belirlenmiştir. Çevreye yönelik problemlerin gün geçtikçe artış göstermesi nedeni ile çevre kavramına yapılan tanımlamalarda bilim alanlarına göre farklılık gösterdiği bildirilmektedir [19]. Bilim dalları incelendiğinde genel olarak biyoloji, toplum, yönetim, eğitim bilimi gibi alanlarda bulunmakta, yalnız çevreden kaynaklanan sağlık sorunlarının artması ile sağlık alanında olduğu ifade edilmektedir. Bu nedenle çevre kavramı canlı ya da canlı topluluğunun yaşamları boyunca etkilenen sağlık, sosyo-kültürel, tarihsel, iklimsel ve fiziksel faktörlerin tümü olarak tanımlandığı bildirilmektedir [20].

Çevre; iki farklı türde tanımlanmaktadır. İnsanlar tarafından değişikliğe uğramamış çevreye doğal çevre, insanların geçmişten, günümüze kadar toplumsal ve ekonomik değişim sürecinde olan, doğal çevreden faydalanılarak oluşturulan çevreye yapay çevre denilmektedir [21]. Farklı bir tanımlamaya göre çevre insan ve diğer canlı varlıklarla karşılıklı olarak etkileşimlerin bütünü olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir tanıma göre ise çevre, insanların fiziksel, biyolojik, sosyal ve kimyasal etkinliklerin sürdürüldüğü ortamların bütünü olarak tanımlandığı ifade edilmektedir [22].

Çevre kavramı incelendiğinde insanların yapmış olduğu etkinlikleri ve canlılar üzerinde gün geçtikçe doğrudan veya dolaylı olarak etkilediği fiziksel,

biyolojik, kimyasal ve toplumsal olarak oluşan etkilerin tümü olarak tanımlandığı bildirilmektedir [23]. Çünkü insan, toplum ve çevre her zaman kendi aralarında sıkı bir şekilde etkileşim halinde olan kavramlardır. Çevre yalnız insan vücudunun dışında yer alan bir dünya olmadığı, insanların etkilediğı, etkilendiğı, şekillendirdiğı tüm canlı ve cansız varlıkların yer aldığı alandır. Genel anlamıyla incelendiğinde canlı varlıkların yaşamlarını sürdürdükleri farklı biçimlerde etkiledikleri, etkilendikleri bir alan olarak ifade edilmektedir [24]. Bu nedenle insan çevrenin bir parçası olarak ve yaşamını çevre sayesinde sürdürmektedir.

Çevre kavramına ait yapılan tanımlamaların önemli ortak noktaları canlı varlıkların, çevre ile sürekli etkileşim içerisinde olmasıdır. Fakat bu etkileşimde insanların çevreye yönelik yapmış oldukları girişimler sonucu ekolojik dengede değışiklikler oluşmakta, bu değışiklikler insan sağılığını çevreyi düzeltilemeyecek şekilde etkilediğı bildirilmektedir [25]. Literatürde yapılan çalışma sonuçları incelendiğinde çevrenin insan sağılığını tehdit etmesine neden olan faktörler şunlardır;

- Çarpık kentleşme,
- Endüstri faaliyetlerinin yanlış yerlerde yapılması,
- Yerleşim yerlerindeki alt yapı eksiklikleri,
- İçme suyunun kirlenmesi,
- Kanalizasyon faaliyetlerinin düzenli bir şekilde yapılmaması,
- Arıtma tesislerinin olmaması,
- Filtreleme işlemlerinin yapılmaması,
- Aşırı nüfus artışı,

- Bilinçsiz bir şekilde yapılan tarım faaliyetleri gibi faaliyetler hem çevre sağlığını hem de insan sağlığını önemli derecede etkilediği ifade edilmektedir [26].

Çevrede oluşan ekolojik değişimin nedeni insanlardır. Bu nedenle tüm toplumlarda çevrede ekolojik, dengenin sürdürülmesini sağlamak için insanlara büyük sorumluluklar düşmektedir. İnsanların bilgilendirilmesi, eğitim verilerek farkındalık oluşturulması çevreye yönelik bilgi, tutum ve davranışların değişmesinde yarar sağlayacağı bildirilmektedir [27].

2.2 Okur-Yazarlık

Okuryazarlık kelimesinin anlamı yazı şekillerini kullanmak ve yine aynı yazı şekilleri ile meydana gelen anlamı çözmek anlamına geldiği ifade edilmektedir [28]. Okuryazarlık kelimesi geçmişte okuyabilme ve yazma becerisi olarak görülse de, günümüzde bu kavram genişletilerek iyi eğitim almış veya geniş bir eğitim, öğretim ve kültüre sahip olmak olarak tanımlandığı bildirilmektedir [29].

Dünyamızda yazı şekillerinin birçok anlamı içerdiğini gözlemlemekteyiz. Tüm bu yazı şekillerine anlam kazandırmaya çalışmak bir tür okuma şeklini ifade etmektedir. Aslına bakılırsa farkında olarak ya da farkında olmadan çevreyi, kendimizi, çevrede gerçekleşen olayları okuyabiliyoruz, bazen de yine şekiller aracılığı ile kendimizi çevremizdeki insanlara anlatmak için yazı yazılması gerektiği bildirilmektedir [30]. Okuryazarlık kavramına bu pencereden baktığımızda yazı şekillerini seslendirme, anlam kazandırma ile başlayan, bu yeteneğin etkin bir biçimde kullanılarak nesneleri, olaylara bakış açımızın değişmesine, olayları ayrıntılı bir şekilde incelememize olanak sağlamaktadır. Diğer bir ifade ile okuryazarlık canlı ve cansız varlıklar arasında bir etkileşim yolu olduğu bildirilmektedir. Yani okuryazarlık toplumlar arasındaki bilgileri, yetenekleri ve sosyal olan standartların

anlaşılmasını, paylaşılmasını, yorumlanmasını ve gelecek nesillere ulaşmasını sağlayan bir kavram olduğu ifade edilmektedir [31].

Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) Okuryazarlık kavramını eğitim yolu ile edinilen bilgileri uygulamaya geçirmek için kullanılması gerektiğini, bu uygulamaların sürekli olması gerektiğini savunmuştur [32]. Hayatımızda birden çok okuryazarlık türü bulunmaktadır. Bunlar; görsel, kültürel, bilim, fen, bilgisayar, medya okuryazarlığı gibi türleri bulunmaktadır. Günümüzde çevre okuryazarlığı, okuryazarlık türleri arasında önemli bir boyut olarak ortaya çıktığı bildirilmiştir [33].

Lankshear ve Knobel (2018) göre okuryazarlığın farklı tanımlarından oluşan fikirler şunlardır;

- Okuryazarlık ile beraber, sözel hafızada oluşan somut dil yerine bilimin soyut dili oluşmuştur,
- Okuryazarlık ile beraber, çözümlemeye yönelik düşünce süreçleri başlamış, düşüncelerin görsel şekillerin düzenlenmesi, kullanılması ve karşılaştırma yapılmasına olanak vermiştir,
- Mantıklı ve soyut fikir becerileri bu sayede gelişmiştir,
- Okuryazarlık kullanılan dilin gelişmesine yardımcı olduğu için düşüncelerin yeniden şekillenmesine yardımcı olmuştur,
- Okuryazarlık, canlı varlıkları inceleyen bilim dalının etkin bir bağımsız değişkeni olması nedeniyle kültürlerin gelişmesine yardımcı olmuştur [34].

Okuryazarlık kavramının dünyada olan gelişimi incelendiğinde okuryazarlığın üç farklı seviyede tanımı yapılmıştır. Birinci düzey, temel

okuryazarlık; ikinci düzey, fonksiyonel okuryazarlık; üçüncü düzey ise, multi-fonksiyonel okuryazarlık olarak sınıflandırılmıştır [35].

Okuryazarlık kavram sınıflandırılması gözlemlendiğinde birinci seviyede, cümleleri seslendirme ve temel okuma gibi yeteneklere sahip olma seviyesi olarak tanımlanmaktadır. İkinci seviyede, bireyin okuma, yazma ve sayı ile ilgili bilgilerini sosyo-kültürel alanda kullanabilme durumunu ifade etmektedir [36]. Üçüncü seviye ise kişinin anlama kapasitesini en üst seviyeye kadar geliştirmeyi hedefler, sadece kişinin kendisini değil, toplumunda ilerlemesi için gayret göstermesini içermektedir. Birçok fonksiyonu olan bir okuryazar, yaratıcı, derin değerlere sahip, karmaşık problemleri anlama ve geniş bir dünya görüşüne sahip olma gibi nitelikler taşıdığı bildirilmektedir [37].

2.3 Çevre Okur–Yazarlığı

Çevre ile ilgili bilgi ve eğitim alanında gerçekleştirilen kavramlar, sadece somut kavramların olmadığı, bireylerin bilinçlerinde de gerçekleşen somuta dayalı soyut kavram ve şekillerdir. Bu nedenle çevre eğitiminin yapısından kaynaklı olarak tanımlanması güç olan kavramlarla dolu olduğu bildirilmektedir [38]. Bireylerin sosyal değerlerine ait bu kavramlar, somut simgeler ile değerlendirilemez ve standart kuralların mümkün olmadığı bir kavramdır. Üstelik tüm kavramlar tanımlamaya dayalı olmaları nedeni ile insanların değer ve inanç kurallarından etkilendiği ifade edilmektedir [9].

Çevre okuryazarlığı kavramı 1968 yılında Charles E. Roth tarafından kullanıldığı bildirilmektedir. Charles E. Roth çevre okuryazarlık kavramını, insanların çevreye karşı olan bilgi ve farkındalık seviyesi olarak tanımlandığı ifade edilmiştir [39]. Orr 1992 yılında çevre okuryazarlık kavramını, kişi ve toplumların doğal çevreleriyle olan ilişkilerini geniş bir şekilde anlaşılması gerektiğini

savunmuştur. Orr'a göre insanlar çevreye yönelik teknolojik, bilimsel, kültürel ve tarımsal faaliyetlerin doğal işleyişlerin oluşturduğu etki hakkında bilgi sahibi olması gerektiğini ve bu etkilerin sürdürülmesi için çevresel kararları alması gerektiğini savunduğu belirtilmektedir [40]. Bu nedenle Charles E. Roth, çevre okuryazarlığı kavramını 1992 yılında daha kapsamlı bir şekilde gözlemlenebilir davranışları içermesi gerektiğini savunmuştur. Roth, daha sonraki yıllarda çevre okuryazarlık tanımını daha kapsamlı bir şekilde tanımlayarak, bireylerin çevreleri ile pozitif bir ilişki kurması gerektiğini, çevreye yönelik bilgi, tutum ve davranışlardan oluşan bir bütün olarak tanımladığı bildirilmektedir [39].

Çevre okuryazarlık kavramının dört ana bileşeni bulunmaktadır. Bu bileşenler bilgi, tutum ve değerler, kabiliyet ve davranış olarak sınıflandırılmaktadır. Ayrıca Charles E. Roth çevre okuryazarlığının ana bileşenleri ile birlikte alt boyutlarının da 4 basamaktan oluştuğunu ifade etmiştir [41]. Bu basamaklar şunlardır;

- **Farkındalık;** İnsanların doğal çevrenin korunması için her alanda farkındalık oluşturulması gerektiğini,
- **Endişe;** insanların doğaya verdikleri zararlardan dolayı gelecek nesillere ulaştırılamayacağından dolayı endişelenmesi gerektiğini,
- **Anlama;** İnsanlar canlı varlıklar ve doğa arasındaki etkileşimin günümüzdeki ve gelecekteki sonuçları hakkında bilgi sahibi olması gerektiğini ve bu nedenle çevreye yönelik sorunların çözülmesine katkıda bulunmaları gerektiği,
- **Davranış;** İnsanlar bu basamakta sahip olduğu bilgileri çevreye yönelik yapılan yanlış davranışların düzeltilmesi için gerekli adımları atması gerektiğini belirtmektedir [42].

Charles E. Roth (1992) çevre okuryazarlık seviyesinin 3 ayrı şekilde sınıflandırdığını ve her seviyenin kendine özel nitelikler olduğunu belirtmiştir. Bu nitelikler;

- **Sözel çevre okuryazarlığı;** çevre okuryazarlığın ilk seviyesi olarak temel farkındalık ve birtakım anlayışların başlandığıdır. İnsanlar bu seviyede çevre ile ilgili temel bileşenleri ve bu bileşenlerin anlamlarını bilir.
- **Fonksiyonel çevre okuryazarlığı;** İkinci seviyede eğitimlerde alınan bilgileri günlük hayatta kullanarak işlevselliği değerlendirilir.
- **Operasyonel çevre okuryazarlığı;** Çevre okuryazarlığının en üst seviyesidir. İnsanlar çevre ve çevre okuryazarlığı hakkında tüm bilgilere sahiptir. Bu seviyede birey aldığı bilgilerin, davranışa dönüşmesini sağlar ve yaşam boyu sürdürülmesi gerektiği bildirilmiştir [39].

2.4 Çevre Okur-yazarlığın Önemi

Çevre okuryazarlığının önemi hakkında tüm insanların aynı fikirde olması gerektiği ifade edilmektedir. Çevre okuryazarlığı ile ilgili literatürde yapılan araştırmalarda, konferanslarda, bildirge ve sözleşmelerde çevre okuryazarlığının önemi üzerinde durulan ortak hedeflerin başında geldiği bildirilmektedir [43].

Çevrenin sağlıklı bir şekilde korunması, geliştirilmesi ve iyileştirilmesinin temel amacı, bireylerin doğal ve sağlıklı bir çevrede yaşamlarını sürdürmelerini sağlamaya yardımcı olmaktır. Sağlıklı bir şekilde yaşam sürdürmeyi sağlayacak olan canlı da insandır. Bu nedenle çevreyi tahrip eden de çevrenin korunmasını ve geliştirilmesini sağlayanda insanların kendileri olması nedeni ile insanlara önemli sorumlulukların eğitim yolu ile sağlanması gerektiği bildirilmektedir [44]. Geçmişten

günümüze kadar çevre okuryazarlığı bilinci insanların sağlıklı bir çevrede yaşamalarına olanak tanımaktadır. İnsanlarda sağlıklı çevre bilincinin oluşması da ancak eğitimle sağlanacağı bildirilmektedir. İnsanlar ve çevre arasında bulunan iletişimin korunması insanların en temel sorumlulukları arasında gelmektedir. Çevre ile ilgili sorumlulukları insanlara ancak temel eğitimlerden başlayıp, üniversitedeki eğitim ve öğretim alanında daha verilecek olan eğitimler ile verilebileceği ifade edilmektedir. Bu eğitimler sayesinde insanların çevreye yönelik sorumluluklarının bilincine varmasını ve insanların oluşturmuş oldukları çevre sorunlarına çözüm sağlamaları açısından en uygun yol olduğu bildirilmektedir [45]. Çevre problemlerine farklı türdeki alanlarda farklı çözüm yolları ortaya konulsa da problemin temel etkeni açısından, problemlerin daha oluşmadan engellenmesi, insan ve insanların yaşamış oldukları toplumlar açısından problemlerin meydana getirdiği sonuçlara yönelik bilgi düzeyinin değerlendirilmesi ve buna yönelik bireysel, toplumsal anlamda farkındalık oluşturulması problemlerin çözümünde çevre okuryazarlığının öneminin ortaya çıktığı ifade edilmektedir [10].

Bireylerin çevre ile ilgili bilgi sahibi olmaları ve bu bilgileri davranış olarak sergilemeleri, çevre üzerinde oluşturacağı etkiler hakkında bilgi sahibi olmaları çevre okuryazarlığının önemini tartışılmaz bir konu haline getirdiği belirtilmektedir [46]. Dünya ve yaşadığımız çevrenin yaşanabilir bir hale getirilmesi ve bunun sürdürülmesi gelecek kuşaklara bırakılması ancak çevre okuryazarlığı ile mümkün olacağı ifade edilmektedir. Dünyada nüfus artışı yaşanması ile bağlantılı olarak besin ve enerji kaynaklarının yetersiz olması, çevrenin doğal halini kaybetmesinden kaynaklanan problemlerin çözülmesinde bilinçli, planlı ve kalıcı çözümlerin sağlanması için çevre okuryazarlığı temel unsur olduğu bildirilmektedir [47].

Çevre okuryazarlığı nüfusun hızlı bir şekilde artış göstermesi, doğal kaynakların giderek azalması, çevreye yönelik uzun vadeli çözüm planlarının olmaması, çevre eğitimi haricinde başka bir yol olmaması nedeni ile önem kazanmaktadır. Diğer bir ifade ile insanların çevreye karşı duyarsız olmaları, sorumlulukları hakkında bilgi sahibi olmamaları, çevre eğitiminin önemini ön plana çıkardığı ifade edilmektedir. Bu nedenle tüm toplumlarda çevreye ilişkin sorumluluklar ancak eğitim yolu ile öğrenilebileceği ifade edilmektedir [48].

Çevre okuryazarlığının önemi insanlara sağlık profesyonellerinin etkin üyesi olan hemşireler tarafından eğitim yolu ile sağlandığında çevre sorunlarını minimum düzeye inmesini ve gelecek nesillere dengeli ve sağlıklı bir çevre konusunda duyarlı ve sorumlu davranmalarına önemli katkılar sağlayacağı bildirilmektedir [49]. Bu nedenle çevre okuryazarlığı eğitim ile çevreye yönelik oluşan problemlerinin önlenmesi ve çözümlenmesinde önemli bir etken olduğu ifade edilmektedir [50]. Çevre okuryazarı olan bir hemşire toplumlarda çevre sağlığı ile ilgili farkındalığa sahip olacağı ifade edilmektedir [51]. Ayrıca çevre okuryazarlığı olan bireylerde bir takım özellikler bulunması gerektiği bildirilmiştir. Bu özellikler;

- Doğal kaynaklar hakkında bilgi sahibidir.
- Bireylerin yaşadığı doğal ve yapay çevrenin farkında olur,
- Bireylerin ekosistemin bir parçası olduğunu ve ekosistemle etkileşime girdiğini bilir,
- Toprağın sağlığı konusunda bilgi sahibidir,
- Çevresel aktiviteler ve kaynakların nasıl korunacağı hakkında bilgi sahibidir,
- Çevrenin düzeni ile uyumlu olan bir yaşam kalitesini benimsetmek için farkındalık oluşturmaktadır [38].

Yukarıda ifade edilen nitelikler, çevre okuryazarı bir bireyin çevre ile ilgili doğru bilgilere sahip olması gerektiğini ifade etmektedir. Çevre sağlığına duyarlı birey, toplum sağlığını anlayabilir, değerini bilir, bireysel seçimler yapar, çevreye katkı sağlar, çevre sağlığında aktif rol oynar, geliştirir ve sürdürülmesi için her zaman farkındalık oluşturmaya çalışır [52].

2.5 Hemşirelik ve Çevre-Okur Yazarlığı

Hemşirelik alanı sadece tedavi ve bakımın sağlanmadığı, sağlığı geliştirme ve oluşabilecek hastalıklardan korunmasına yönelik çalışmalar üzerinde yoğunlaşan rolleri bulunmaktadır. Sağlık profesyonelleri ekibinin etkin üyesi olan hemşirelerin bakım verici, araştırmacı, yönetici, savunucu, tedavi edici, rahatlatıcı, danışmanlık ve eğitici gibi önemli rolleri olması nedeni ile çevre okuryazarlığı alanında da önemli rolleri olduğu bildirilmektedir [53]. Modern hemşireliğin rolleri arasında eğitici rolü günümüzde oldukça önem kazanmaktadır. Bu nedenle hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik rollerini benimsemelerini sağlayacak duyuşsal, bilişsel ve psiko-motor öğrenme becerilerinin gelişimini sağlayacak eğitim sistemi, çevre okuryazarlığına katkı sağlayacağı bildirilmektedir [54]. Hemşirelik eğitiminde temel hedef; etkili bir şekilde oluşan sorunların çözümüne yönelik beceri kazanmış, kavram ve kavramlara yönelik kuralları uygulayan öğrenme döneminde beyin fırtınası yöntemleri ile aktif problemlere yönelik alternatif çözümlere üreten hemşirelerin yetiştirilmesi gerekmektedir. Hemşirelik eğitimi alan öğrenciler etik kurallara uygun şekilde sağlığı geliştirme, planlama yaparak ve holistik yaklaşımla bakım verme, ekip anlayışı ile çalışabilen, kanıta dayalı araştırma yapan, ömür boyu öğrenme ve insanların öğrenmesinde rehber olan ve etkili iletişim kurma niteliklerini kazandırabilecek özelliklere sahip olması gerektiği ifade edilmektedir [55]. Hemşirelik alanında birçok kuramcı çevreye yönelik tanımlamalar yapmıştır.

Florence Nightingale (1860) çevre kavramını hemşireliğin temel kavramları arasında olduğunu ve sağlıklı olma ile doğrudan ilişkili olduğunu savunmuştur. Florence Nightingale çevre kavramını; insanların hasta olmasına neden olarak, ölümlerine neden olan bakteri, virüs v.b gelişmesini ve yaşamını sürdürmesini etkileyen faktörlerin dış çevreden kaynaklandığını ve bunu önlemek için insanların sağlıklı çevre oluşturularak sağlıklı bir yaşam sürdürebileceklerini savunmuştur [56].

Florence Nightingale çevre kavramında insanların hastalık durumunu fiziksel, sosyal ve psikolojik alanda ele almıştır. İnsanları fiziksel, psikolojik ve sosyal faktörlerin karşılıklı olarak kendilerini etkilediklerini ve hastalara holistik yaklaşım anlayışı ile ele alınması gerektiğini savunmuştur. Hijyenik olmayan çevrelerde yaşamını sürdüren bireylerde stres faktörlerinin daha çok olduğunu ve bu durumda insanların emosyonel durumunu olumsuz yönde etkilediğini belirtmiştir [57].

Hildegard Peplau (1952) çevreyi canlı varlıklar dışında olan şartlar olduğunu, çevreyi değer ve inançlarla biçimlendirilmiş kültürel çevre olarak değerlendirmiştir [58].

Virginia Henderson (1955) çevre kavramını, canlı varlıkların yaşamını ve gelişimini etkileyen dış şartlar ve faktörlerin bütünü olarak savunmuştur. Ayrıca insanın temel ihtiyaçlarını 14 faktör üzerinde değerlendirmiş ve temel hemşirelik bakımını bu faktörlerle birleştirmiştir. İnsanların bu ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olmanın hemşirelik mesleğinin temel görevleri arasında olduğunu ifade etmiştir [57].

Dorothy E. Johnson (1968) çevre kavramı insanların davranışlarına etki eden tüm biyolojik, sosyal ve psikolojik faktörlerin çevreyi oluşturduğunu belirtmiştir. Ayrıca insanları çevreleri ile her zaman etkileşim halinde olduğunu ifade etmiştir [58].

Sister Callista Roy (1970) çevre kavramı insan ve toplumların davranışlarının gelişmesini etkileyen bütün koşulların değerlendirilmesi gerektiğini savunmuştur. Çevresi ile her zaman etkileşim içerisinde bulunan bireyin bulunduğu ortamın iç ve dış çevreden gelen değişikliklere karşı fizyolojik, psikolojik ve sosyal yönden uyum sağlayamadığı zaman iç dengenin bozulacağını belirtmiştir. Çevreyi insan gibi uyumlu gelişen ve insanların yapmış olduğu olumsuz davranışlardan etkilendiğini belirtmiş ve sağlıklı olmanın sağlıklı bir çevreden geçtiğini savunmuştur [57].

İmogene King ise çevreyi dış ve iç çevre olarak sınıflandırmış, iç çevrenin insan vücudundaki tüm organları olduğunu, dış çevrenin ise hava koşulları, ısı, besin, hayvan ve insan olarak tanımlamıştır. İnsanların sağlık düzeyinin ancak sağlıklı çevre ile sürdürüleceğini savunmuştur [57].

Hemşirelik modern rol ve görevlerini etkileyen ve yönlendiren temel etkenlerin başında çevre, insan, sağlık ve hastalık gelmektedir. Bu temel etkenlerden birinin olmaması durumunda hemşirelik alanı bir bilim veya profesyonel uygulama alanı olarak düşünülemeyeceği bildirilmektedir [21]. Ayrıca hemşirelik alanı birey, aile ve toplumların sağlığını koruma ve geliştirmeyi hedefleyen alan olması nedeni ile insan ve çevre kavramıyla direkt ilişki halinde olduğu ifade edilmektedir [59]. Bu nedenle hemşireler çevre okuryazarlığı alanında önemli gelişmeler sağlamış ve çevre okuryazarlığı alanında hemşirelerin sorumluluklarını belirlemiştir. Bu sorumluluklar;

- Çevreyi analiz ederek, sağlığı tehdit edecek unsurları belirleme,
- Çevreden oluşan atık maddelerin insan sağlığı üzerindeki etkileri ile ilgili insan ve toplumu bilgilendirme,
- Sağlığı tehdit eden çevresel faktörler hakkında ilgili kurumlara rapor verme,

- Tüm eğitim kurumları ve iş yerlerine yönelik sağlık programları planlama,
- Çevre sağlığı ile ilgili yasa ve yönetmeliklerin düzenlenmesine destek verme,
- İnsanların küresel tehditlere karşı maruz kalma düzeyini en az seviyeye getirme,
- Çevre sağlığı ile ilgili insanların davranışlarını değiştirme ve bu davranışların sürdürülmesi için farkındalık oluşturma gibi sorumluluklarının olduğu bildirilmektedir [60].

İnsan, çevre, sağlık, hastalık ve hemşirelerin modern rol ve görevlerini belirleyen temel kavramlar olduğu bildirilmektedir. İnsan ve toplumların sağlığını korumak, geliştirmek hastalıklarda tedavi etmeyi hedefleyen hemşirelik için çevre sağlığının önemli olduğunu, bu nedenle de çevre okuryazarlığının önemli olduğu ifade edilmektedir [57]. Hemşireliğin temel görevleri arasında bireylere holistik yaklaşım anlayışıyla değerlendirmenin ve birey için çevre sağlığının oluşturulmasının bulaşıcı hastalıkların önlenmesinde önemli etken olduğu bildirilmektedir [61]. Hemşireliğin insan ve toplumlar için hastalık riski oluşturan çevresel etkenler hakkında farkındalık oluşturmaları gibi önemli görevleri de bulunmaktadır. Toplumlar arasında farkındalık oluşturulması çevre okuryazarlığı ile oluşturulacağı ifade edilmektedir. Çünkü insan sağlığı çevre ve çevre sağlığının korunması ile sağlanmaktadır [62].

Sonuç olarak, hemşirelerin günümüzde çevreye yönelik oluşan değişikliklerin insan sağlığında oluşturduğu etkileri ve sağlık hizmetlerinin çevre sağlığındaki sorumlulukları, çevreden kaynaklanan çevresel sorunlar ile ilgili insanlara bilgi verilmesi için farkındalık oluşturmaları, lisans, yüksek lisans sonrası eğitim alanlarında

bu konulara yer verilmesi, sahada görev yapan hemşireler ile işbirliği yapılarak devam ettirilmesi, eğitim ile elden edilen bilgileri, yapılan çalışma sonuçlarının hemşirelik uygulamalarına kazandırılması sağlanabilir.

2.6 Konu ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Konu ile ilgili literatür çalışmaları tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: İlgili Araştırmalar ve Sonuçları [9, 11, 60, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71]

Yazar/ Yazarlar	Yayın Yılı	Araştırmacının Adı	Amacı	Yer ve Örneklem	Anahtar Bulgular
Demirtaş, N., Akbulut, M. C., ve Özşen, Z. S. <i>Journal Of Anatolian Environme ntal And Animal Sciences</i>	2018	Üniversite Öğrencilerinin Çevre Okuryazarlığı Üzerine Bir Araştırma: Beypazarı Meslek Yüksekokulu Örneği.	Bu araştırma, Ankara Üniversitesi Beypazarı Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik görüşlerini ve çevre okuryazarlık düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.	Ankara 237 Üniversite Öğrencisi	Öğrencilerin öğrenim gördükleri program gruplarına göre çevre okuryazarlığı düzeyleri arasında ise Acil Durum ve Afet Yönetimi programında okuyan öğrenciler ile Tasarım Programlarında okuyan öğrenciler arasında Tasarım Programları lehine önemli fark olduğu tespit edilmiştir.
Fettahlioğlu, P. <i>Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi</i>	2018	Algılanan Çevresel Sorunların Çevre Okuryazarlık Düzeyine Göre Analizi	Bu çalışmanın amacı fen bilgisi öğretmeni adaylarının çizdikleri resimler yardımı ile algıladıkları çevresel sorunları çevre okuryazarlık düzeyine göre analiz etmektir	Üniversite 120 Üniversite Öğrencisi	Araştırma sonuçları öğretmen adaylarının en fazla su, hava ve görsel kirlilik üzerinde ilgili olduklarını göstermiştir. Öğretmen adaylarının çevresel sorunlara yönelik algılarının çevre okuryazarlık düzeylerine göre değiştiği tespit edilmiştir.
Şenyuva, E.,	2016	Üniversite	Araştırma, üniversite	İstanbul	Öğrencilerin; orta düzeyde Türkiye’de

ve Bodur, G. <i>Journal Of Kirsehir Education Faculty</i>	Öğrencilerinin Nükleer Santrallere İlişkin Görüşleri İle Çevre Okuryazarlık Düzeyleri İlişkisi	öğrencilerinin nükleer santrallere ilişkin görüşleri ile çevre okuryazarlıkları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.	906 Üniversite Öğrencisi	nükleer santrallerin kurulması ve nükleer enerji kullanımına ilişkin olumsuz tutuma sahip olduklarını, orta düzeyde çevre okuryazarlığına sahip olduklarını, Türkiye’de nükleer santrallerin kurulması ve nükleer enerji kullanımına ilişkin tutumları ile çevre okuryazarlığı arasında istatistiksel olarak pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.
Şenyurt, A., 2011 Temel, A. B., ve Özkahrama n, Ş. <i>Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi</i>	Üniversite Öğrencilerinin Çevresel Konulara Duyarlılıklarının İncelenmesi	Araştırma üniversite öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik tutumlarını etkileyen sosyodemografik etmenleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.	İzmir 250 Üniversite Öğrencisi	Öğrencilerin çevreye karşı tutumları onların cinsiyetlerine ve okul bölümlerine, daha önce çevreyle ilgili ders alıp almamalarına göre önemli farklılıklar gösterdiği ve üniversite öğrencilerinin çevre sorunlarına farkındalığı artırılmalı ve çevre konularına duyarlı olan öğrencilere çevre eğitimleri planlanması gerektiği belirlenmiştir.
Konakoğlu, 2020 S. S. K.	Üniversite Öğrencilerinin	Bu çalışmada, Amasya Üniversitesi	Amasya 112 Üniversite Öğrencisi	Öğrencilerin üniversitede almış oldukları çevre içerikli dersler, öğrencilerin

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi		Çevre Konularında Farkındalık, Bilinç ve Duyarlılık Seviyesinin Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma: Amasya Üniversitesi Kentsel Tasarım ve Peyzaj Mimarlığı Bölümü Örneği	Mimarlık Fakültesi Kentsel Tasarım ve Peyzaj Mimarlığı Bölümü lisans programında eğitim gören öğrencilerin çevre ile ilgili konularda farkındalık, bilinç ve duyarlılık seviyelerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.		okudukları sınıf ile çevreye karşı olan farkındalık, bilinç ve duyarlılık seviyeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin okudukları sınıf haricinde demografik ve sosyo-ekonomik özelliklerine bağlı olmaksızın çevre sorunlarının farkında olduğu ve gündelik yaşamlarındaki tutum ve davranış biçimleri ile çevreye duyarlı olduğu görülmektedir
Karahan-Okuroğlu, G. <i>Hemşirelik e Araştırma Geliştirme Dergisi</i>	2012	Hemşirelik Eğitiminin Öğrencilerin Çevreye Yönelik Tutumlarına Etkisi	Araştırma hemşirelik eğitiminin öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarına etkisini belirlemek amacıyla yapıldı.	İstanbul 525 Üniversite Öğrencisi	Kız öğrencilerin çevre merkezli tutum ortalamasının erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu ve hemşirelik eğitiminin öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir.
Çelik, S., Başaran, T.,	2016	Hemşirelik ve Tıp Öğrencilerinin	Bu araştırmanın amacı, hemşirelik ve	Zonguldak 735 Üniversite Öğrencisi	Öğrencilerin çevresel duyarlılıklarının yüksek olduğu ve onların çevre sorunlarına

Gökalp, M. R., Yeşildal, M., ve Han, O.	Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları	tıp fakültesi öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik tutumlarını ve etkileyen faktörleri belirlemektir.		yönelik tutumlarında demografik özelliklerinin etkili olduğu belirlendi
<i>13. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi</i>				
Çınar, N., 2010 Akduran, F., Dede, C., ve Altınkaynak, S.	Hemşirelik Bölümü Son Sınıf Öğrencilerinin Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları	Bu çalışma, hemşirelik bölümü son sınıf öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır.	Sakarya 75 Üniversite Öğrencisi	Çalışmada hemşirelik öğrencilerinin birçok konuda çevre sorunlarına yönelik tutumlarının istenilen düzeye yakın olmasının yanı sıra çevresel risk olarak kabul edilen bazı konuların öğrenciler tarafından yeterince riskli olarak algılanmadığı belirlenmiştir.
<i>Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, Sempozyum</i>				
Ünver, S., 2015 Avcıbaşı, İ. M., ve	Üniversite Hastanesinde Çalışan	Çalışmanın amacı, hemşirelerin çevreye yönelik farkındalık	Üniversite 486 Hemşire	Ölçeklerin toplam puanlarına göre, hemşirelerin puan ortalamaları incelendiğinde, çevreye yönelik

Özkan, Z. K. <i>Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi</i>	Hemşirelerin Çevre Tutumu ve Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesi	ve tutum düzeylerini belirlemektir.		farkındalıklarının oldukça yüksek olduğu ancak tutuma yönelik davranışlarının yetersiz olduğu saptanmıştır.
Bodur, G., 2013 ve Şenyuva, E. <i>Cumhuriyet International Journal of Education</i>	Üniversite Öğrencilerinin Hidroelektrik Enerji Santrallerine (HES) İlişkin Görüşleri İle Çevreye Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki	Araştırma, üniversite öğrencilerinin Hidroelektrik Enerji Santralleri'ne ilişkin görüşleri ile çevreye yönelik tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.	İstanbul 972 Üniversite Öğrencisi	Öğrencilerin orta düzeyde çevreye yönelik tutuma sahip olduğunu gösterdi. Öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının öğrenim gördükleri bölüm, yükseköğretimde çevre ile ilgili eğitim alma, Hidroelektrik Enerji Santralleri hakkında bilgi sahibi olma, Hidroelektrik Enerji Santralleri'nin insan sağlığına ve çevreye zarar verme, ülkemizde Hidroelektrik Enerji Santralleri'nin kurulmasını destekleme durumundan etkilendikleri saptanmıştır.
Stanley, M. J., & Rojas, D. 2014	Lisans Hemşireliği Öğrencilerine Çevre Sağlığı Konusunda Eğitim	Bu çalışmanın amacı simülasyon senaryosu, hemşirelik öğrencilerinin çevre		Öğrencilerin çevre sorunlarının hemşirelik öğretimine entegre edilmesi ihtiyacı olduğunu ifade ettiği, Öğrenciler, bireylerin sağlığını etkileyebilecek

<i>Journal of Nursing Education</i>	Verilmesi	sağlığı bağlamında halk sağlığı kavramlarını anlamalarını geliştirmek için oluşturulmuştur.		çevresel etkilerin daha geniş bir şekilde anlaşılmasını sağlayacağını belirtmiştir.
Álvarez- García, ve arkadaşları <i>Journal of Nursing Education</i>	2019 Lisans Hemşireliği Öğrencilerinin Çocukların Çevre Sağlığına İlişkin Tutum, Bilgi ve Becerileri	Bu çalışmanın amacı, lisans hemşirelik öğrencilerinde çocukların çevre sağlığı ile ilgili tutum, bilgi ve becerileri belirlemektir.	Üniversite 2.462 Öğrenci	Çalışmadaki toplam 2.462 öğrenciden 2.155'i çocukların çevre sağlığı sorunlarına yönelik iyi bir tutuma, 501'i iyi bilgiye ve 1.162'si iyi becerilere sahipti. Lisans hemşirelik öğrencilerinin tutumlarının olduğu; ancak bilgi ve beceri seviyesinin yetersiz olduğu ve Hemşirelik müfredatında çocukların çevre sağlığına yer verilmesi gerektiği belirlenmiştir.

Bölüm 3

GEREÇ YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Tipi

Bu araştırma hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin çevre okur yazarlık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı araştırma tasarımına uygun olarak yapılmıştır.

3.2 Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma verileri, KKTC, Doğu Akdeniz Üniversitesi, SBF Hemşirelik Bölümünde yapılmıştır. DAÜ, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, 2010 yılında lisans düzeyinde, 2015 yılında ise lisansüstü düzeyde eğitim vermeye başlamıştır. Hemşirelik bölümünde 4 Profesör, 3 Doçent, 2 Yardımcı Doçent, 10 Öğretim Görevlisi görev almaktadır. Araştırma, 2020-2021 akademik yılı bahar dönemi Nisan 2021-Mayıs 2021 tarihlerinde yapılmıştır.

3.3 Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2020-2021 öğretim yılı bahar yarıyılında Doğu Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Lisans Programında öğrenim gören 319 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş, araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden ve araştırmaya dahil edilme kriterlerini karşılayan öğrenciler araştırmanın örneklemi (n=254) oluşturmuştur. Evrene ulaşma oranı %80'dir.

Araştırmaya Dahil Edilme Kriterleri;

- Araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden,

- Hemşirelik bölümü 1, 2, 3 ve 4. Sınıflarda eğitim görenler,
- Türkçe konuşup, anlama yeteneği olan.

3.4 Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanması amacıyla “Kişisel Bilgi Formu” ve “Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği” kullanılmıştır.

3.4.1 Kişisel Bilgi Formu (EK-1)

Kişisel bilgi formu, araştırmacı tarafından literatürden yararlanılarak [43, 72] hazırlanmış olup, toplam 12 sorudan oluşturulmuştur. Formda yaş, cinsiyet, sınıf, medeni durum, çevre kuruluşuna üye olup, olmadığı, anne ve baba eğitim durumu, gelir düzeyi ve evcil hayvanınız var mı? sorular yer almaktadır.

3.4.2 Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği (EK-2)

Bu ölçek, Atabek-Yiğit ve arkadaşları (2014) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek toplam 3 alt boyuttan ve 20 maddeden oluşmaktadır [72]. Çevresel Bilinç alt boyutu toplam 6 maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler 1-2-3-4-5-6’dır. Çevresel Kaygı alt boyutu toplam 6 maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler 7- 8-9-10-11-12’dir. Çevresel Farkındalık alt boyutu toplam 8 maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler 13-14-15-16-17-18-19-20’dir. Ölçek, kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, tamamen katılıyorum olmak üzere 5’li likert tipine sahiptir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 20, en yüksek puan 100’dür. Ölçeğin alt boyutlarının kat sayısı sırasıyla 0.807, 0.765 ve 0.715 ‘dir. Ölçeğin Cronbach alfa değeri 0. 881 ‘dir. Bizim çalışmamız için ölçeğin cronbach alpha katsayıları 0,866’dır.

3.5 Veri Toplama Süreci

Çalışma verilerinin toplanmasına Etik Kurul izni ve kurum izni alındıktan sonra başlanmıştır. Anketler öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümde yüz yüze görüşme yöntemiyle toplanması planlanmıştır. Ancak pandemi nedeni ile yüz yüze eğitim

olmadığından dolayı veriler Uzaktan eğitim programı olan Microsoft Teams ve moodle ortamında, araştırmayı kabul eden öğrencilere Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu paylaşılarak onamları alınmış ve veri toplama araçları (<https://docs.google.com/forms>) veri tabanında hazırlanmış olup doldurmaları istenmiştir. Öğrencilere açıklama yapıldıktan sonra 25 dakika süre ile anket formu açık bırakılmış daha sonra kapatılmıştır. Böylece anket formlarının tekrarlı doldurulmalarının önüne geçilmiştir. Öğrenciler veri formlarını online olarak doldurduktan sonra, spss programına aktararak analizi sağlanmıştır. Ayrıca öğrencilere çalışmaya katılıp katılmamanın ders başarısını etkilemeyeceği sözel olarak ifade edilmiştir.

3.6 Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma verilerinin istatistiksel açıdan analizinde Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 25.0 yazılımı kullanılmıştır.

Hemşirelik öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine, çevre kuruluşuna üye olma, Çevre okur yazarlığı ile ilgili bilgi sahibi olma ve evcil hayvan sahibi olma durumlarına göre dağılımı frekans analiziyle belirlenmiştir.

Öğrencilerinin Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları puanlara ilişkin tanımlayıcı istatistikler verilmiş ve normal dağılıma uyma durumu Kolmogorov-Smirov testiyle test edilmiştir. Öğrencilerin Öğrencilerinin Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları puanların normal dağılıma uyum göstermediği belirlenmiş ve araştırmada parametrik olmayan hipotez testleri kullanılmıştır. Buna göre öğrencilerin cinsiyetine, aile gelir düzeyine, çevre kuruluşuna üye olma, Çevre okur yazarlığı ile ilgili bilgi sahibi olma ve Evcil hayvan sahibi olma değişkenlerine göre Öğrencilerinin Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması Mann-Whitney U testi

kullanılmıştır. Öğrencilerin yaş, en uzun süre yaşanan yer, sınıf, anne ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre Öğrencilerinin Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasına Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır. İstatistiksel analizlerde $p < 0,05$ anlamlılık düzeyi kabul edilmiştir.

3.7 Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın sonuçları Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde öğrenim gören öğrencilere genellenebilir.

3.8 Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmaya başlamadan önce Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan “Etik Kurul İzni” ve Doğu Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölüm Başkanlığından çalışmanın yürütülebilmesi için “Kurum İzni” alınmıştır. Ayrıca, araştırmaya katılan öğrencilerden de Helsinki Bildirgesine dayalı olarak hazırlanmış olan “Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu” ile elektronik ortamda yazılı onamları alınmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında kullanılan “Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği” yazarından e-mail yolu ile kullanım izni alınmıştır.

3.9 Araştırma Takvimi

Şekil 1: Araştırma Takvimi Akış Şeması

Bölüm 4

BULGULAR

Tablo 2: Hemşirelik Öğrencilerinin Tanıtıcı Özellikleri (N=254)

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaş grubu		
18-19 yaş	75	29,53
20-21 yaş	144	56,69
22 yaş ve üzeri	35	13,78
Cinsiyet		
Kadın	170	66,93
Erkek	84	33,07
En uzun süre yaşanılan yer		
Köy/Kasaba	81	31,89
İlçe	70	27,56
Şehir	103	40,55
Sınıf		
Birinci sınıf	120	47,24
İkinci sınıf	53	20,87
Üçüncü sınıf	71	27,95
Dördüncü sınıf	10	3,94
Anne eğitim durumu		
İlkokul ve altı	134	52,76
Ortaokul	47	18,50
Lise	49	19,29
Üniversite	24	9,45
Baba eğitim durumu		
İlkokul ve altı	91	35,83
Ortaokul	51	20,08
Lise	65	25,59
Üniversite	47	18,50
Aile gelir düzeyi		
Gelir giderden az	59	23,23
Gelir gidere eşit	195	76,77

Hemşirelik öğrencilerinin tanıtıcı özellikleri Tablo 2’de verilmiştir.

Araştırma kapsamına dahil edilen hemşirelik öğrencilerinin %56,69'unun 20-21 yaş aralığında , %66,93'ünün kadın, %40,55'inin en uzun süre yaşadığı yerin şehir olduğu, %47,24'ünün birinci sınıf öğrencileri olduğu görülmektedir. Katılımcı öğrencilerin anne eğitim durumları incelendiğinde, %52,76'sının annesinin eğitim düzeyinin ilkokul ve altında, olduğu görülmüştür. Öğrencilerin baba eğitim durumları incelendiğinde, %35,83'ünün babasının eğitim düzeyinin ilkokul ve altında olduğu görülmektedir. Hemşirelik öğrencilerinin %73,77'sinin aile gelir düzeyinin gelir gidere eşit olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Hemşirelik Öğrencilerinin Çevre Kuruluşuna Üye Olma, Çevre Okur Yazarlığı İle İlgili Bilgi Sahibi Olma ve Evcil Hayvan Sahibi Olma Durumları

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Çevre kuruluşuna üye olma		
Olan	9	3,54
Olmayan	245	96,46
Çevre okur yazarlığı ile ilgili bilgi sahibi olma		
Olan	135	53,15
Olmayan	119	46,85
Bilgi kaynağı		
Okulda alınan dersler	35	25,93
Sosyal medya	39	28,89
Kitap,dergi, gazete	48	35,56
Yakın çevre	13	9,63
Evcil hayvan sahibi olma		
Olan	89	35,04
Olmayan	165	64,96

Hemşirelik öğrencilerinin çevre kuruluşuna üye olma, Çevre okur yazarlığı ile ilgili bilgi sahibi olma ve evcil hayvan sahibi olma durumları Tablo 3'te verilmiştir.

Araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin %96,46'sının çevre kuruluşlarına üye olmadığı, %53,15'inin çevre okur yazarlığı ile ilgili bilgi sahibi olduğu, çevre okur yazarlığı ile ilgili bilgi sahibi olanların bilgi kaynağının %35,56 kitap, dergi ve gazete olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %64,94'ünün evcil hayvanının olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4: Hemşirelik Öğrencilerinin Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği Puanları

	n	$\bar{x}$	s	Min	Max
Çevresel Bilinç	254	24,88	2,93	14	30
Çevresel Kaygı	254	25,92	2,95	12	30
Çevresel Farkındalık	254	33,41	3,74	18	40
Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği	254	84,21	8,31	49	100

Hemşirelik Öğrencilerinin Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği puanları Tablo 4'te verilmiştir.

Araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği alt boyutları olan Çevresel bilinçten ortalama $24,88 \pm 2,93$ puan (minimum 14, maksimum 30 puan), Çevresel kaygıdan ortalama $25,92 \pm 2,95$ puan (minimum 12, maksimum 30 puan), Çevresel farkındalıktan ortalama $33,41 \pm 3,74$ puan (minimum 18, maksimum 40 puan) ve Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği genelinden ortalama $84,21 \pm 8,31$ puan (minimum 49, maksimum 100 puan) aldıkları görülmektedir.

Tablo 5: Hemşirelik Öğrencilerinin Yaş Grubuna Göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

	Yaş grubu	n	$\bar{x}$	S	M	SO	X^2	p	Fark
Çevresel Bilinç	18-19 yaş	75	25,24	2,30	25,00	132,50	1,015	0,602	
	20-21 yaş	144	24,65	3,22	25,00	123,48			
	22 ve üzeri	35	25,06	2,87	26,00	133,34			
Çevresel Kaygı	18-19 yaş	75	26,08	2,45	26,00	129,69	3,311	0,191	
	20-21 yaş	144	25,63	3,20	25,00	121,76			
	22 ve üzeri	35	26,74	2,75	27,00	146,41			
Çevresel Farkındalık	18-19 yaş	75	33,04	3,40	32,00	117,25	8,675	0,013*	1-3
	20-21 yaş	144	33,19	3,93	33,00	124,87			2-3
	22 ve üzeri	35	35,09	3,23	36,00	160,27			
Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği	18-19 yaş	75	84,36	6,99	84,00	126,51	3,258	0,196	
	20-21 yaş	144	83,48	9,01	84,00	123,05			
	22 ve üzeri	35	86,89	7,48	88,00	147,94			

*p<0,05

Hemşirelik öğrencilerinin Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği alt boyutları olan Çevresel bilinç ve Çevresel Kaygı puanları ile yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir ($p>0,05$), (Tablo5). Yaş gruplarının öğrencilerin Çevresel bilinç ve Çevresel Kaygı puanlarına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkisi bulunmamaktadır. Katılımcı öğrencilerin yaş gruplarına göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği alt boyutu olan Çevresel farkındalık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır ($p<0,05$). 22 ve üzeri yaş grubuna mensup öğrencilerin Çevresel farkındalık puanları, 18-19 yaş ve 20-21 yaş arası yaş grubuna mensup öğrencilerin puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek hesaplanmıştır.

Katılımcı öğrencilerin yaş grubuna göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği genel puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur

($p<0,05$). Yaş gruplarının Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği puanlarına istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkisi bulunmamaktadır.

Tablo 6: Hemşirelik Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
Çevresel Bilinç	Kadın	170	25,16	2,63	25	133,84	-1,971	0,049*
	Erkek	84	24,32	3,41	24	114,67		
Çevresel Kaygı	Kadın	170	26,15	2,64	26	133,15	-1,755	0,079
	Erkek	84	25,44	3,47	25	116,07		
Çevresel Farkındalık	Kadın	170	33,60	3,61	34	132,13	-1,434	0,151
	Erkek	84	33,02	3,99	32	118,13		
Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği	Kadın	170	84,91	7,63	85	133,47	-1,844	0,065
	Erkek	84	82,79	9,43	83	115,42		

* $p<0,05$

Araştırma kapsamına alınan hemşirelik öğrencilerinin cinsiyetine göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği alt boyutu olan Çevre bilinci puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$), (Tablo 6). Kadın öğrencilerin Çevre bilinci puanları, erkek öğrencilerin Çevre bilinci puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir. Katılımcı öğrencilerin cinsiyetine göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği alt boyutları olan Çevresel kaygı ve Çevresel farkındalık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$). Kadın katılımcıların Çevresel kaygı ve Çevresel farkındalık puanları, erkek katılımcıların Çevresel kaygı ve Çevresel farkındalık puanlarından daha yüksek hesaplanmasına karşın hesaplanan puan farkı istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değildir.

Katılımcıların cinsiyetine göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği genel puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmamaktadır

($p>0,05$). Kadın ve erkek katılımcıların Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeğinden almış oldukları puanlar benzerdir.

Tablo 7: Hemşirelik Öğrencilerinin En Uzun Süre Yaşanılan Yere Göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

	Yer	n	$\bar{x}$	S	M	SO	X^2	p	Fark
Çevresel Bilinç	Köy/Kasaba	81	24,25	2,93	24,00	109,85	16,377	0,000*	1-2
	İlçe	70	26,01	2,18	26,00	156,41			2-3
	Şehir	103	24,61	3,17	25,00	121,74			
Çevresel Kaygı	Köy/Kasaba	81	25,52	2,65	25,00	114,57	4,379	0,112	
	İlçe	70	26,44	2,55	26,00	138,94			
	Şehir	103	25,87	3,38	26,00	129,89			
Çevresel Farkındalık	Köy/Kasaba	81	32,91	3,44	33,00	115,67	8,433	0,015*	1-2
	İlçe	70	34,53	3,16	34,00	148,61			
	Şehir	103	33,04	4,18	33,00	122,45			
Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği	Köy/Kasaba	81	82,68	7,60	84,00	111,17	11,228	0,004*	1-2
	İlçe	70	86,99	6,58	86,50	150,79			2-3
	Şehir	103	83,52	9,43	84,00	124,51			

* $p<0,05$

Araştırmaya dahil olan hemşirelik öğrencilerinin en uzun süre yaşanılan yere göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği alt boyutları olan Çevre bilinci ve Çevresel farkındalık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$), (Tablo 7). En uzun süre yaşadıkları yer ilçe olan katılımcıların Çevresel bilinç puanları, en uzun süre köy/kasaba ve en uzun süre şehirde yaşamış katılımcıların puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. En uzun süre yaşadıkları yer ilçe olan katılımcıların ise Çevresel farkındalık puanları, en uzun süre yaşadıkları yer köy-kasaba olan katılımcıların puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Hemşirelik öğrencilerinin en uzun süre yaşadıkları yere göre Yetişkinler İçin Çevre

Okuryazarlığı Ölçeği alt boyutu olan Çevresel kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$). Öğrencilerin en uzun süre yaşadıkları yere bakılmaksızın Çevresel kaygı alt boyutundan benzer puanlar aldıkları saptanmıştır.

Araştırma kapsamına alınan hemşirelik öğrencilerinin en uzun süre yaşadıkları yere göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği genel puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır ($p<0,05$). En uzun süre yaşadıkları yer ilçe olan katılımcıların Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği genel puanları, en uzun süre köy/kasaba ve en uzun süre şehirde yaşamış katılımcıların puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 8: Hemşirelik Öğrencilerinin Sınıfına Göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

	Sınıf	n	$\bar{x}$	s	M	SO	X^2	p
Çevresel Bilinç	Birinci sınıf	120	25,26	2,87	25,00	136,63	5,717	0,126
	İkinci sınıf	53	25,15	2,37	25,00	130,62		
	Üçüncü sınıf	71	24,21	3,05	25,00	111,24		
	Dördüncü sınıf	10	23,70	4,52	25,00	116,85		
Çevresel Kaygı	Birinci sınıf	120	26,30	2,45	26,00	135,57	4,606	0,203
	İkinci sınıf	53	25,79	3,36	26,00	127,27		
	Üçüncü sınıf	71	25,65	3,01	25,00	118,75		
	Dördüncü sınıf	10	23,90	4,75	24,00	93,95		
Çevresel Farkındalık	Birinci sınıf	120	33,40	3,47	33,00	125,20	2,644	0,450
	İkinci sınıf	53	33,96	3,91	34,00	141,58		
	Üçüncü sınıf	71	33,23	3,71	33,00	122,37		
	Dördüncü sınıf	10	31,90	5,86	33,00	116,80		
Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği	Birinci sınıf	120	84,96	7,15	85,00	132,50	3,795	0,284
	İkinci sınıf	53	84,91	8,74	86,00	135,82		
	Üçüncü sınıf	71	83,08	8,45	83,00	115,48		
	Dördüncü sınıf	10	79,50	14,88	82,00	108,75		

Araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin sınıfına göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği alt boyutları olan Çevresel bilinç, Çevresel kaygı ve Çevresel farkındalık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmektedir ($p>0,05$), (Tablo 8). Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf olan hemşirelik öğrencilerinin Çevresel bilinç, Çevresel kaygı ve Çevresel farkındalık puanları benzerdir.

Katılımcı öğrencilerin sınıfına göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği genel puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$). Birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği genelinden almış oldukları puan ortalaması, daha büyük sınıflarda olan öğrencilerin Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeğinden almış oldukları puan ortalamasından daha yüksek hesaplanmasına karşın, sınıflardan kaynaklı puan farkı istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değildir.

Tablo 9: Hemşirelik Öğrencilerinin Çevre Kuruluşuna Üye Olma Göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

	Üye olma	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
Çevresel Bilinç	Olan	9	26,56	2,40	27	171,44	-1,840	0,066
	Olmayan	245	24,82	2,93	25	125,89		
Çevresel Kaygı	Olan	9	26,67	2,45	26	144,67	-0,719	0,472
	Olmayan	245	25,89	2,97	26	126,87		
Çevresel Farkındalık	Olan	9	36,00	3,24	36	178,17	-2,115	0,034*
	Olmayan	245	33,31	3,73	33	125,64		
Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği	Olan	9	89,22	7,07	88	169,89	-1,764	0,078
	Olmayan	245	84,02	8,31	84	125,94		

* $p<0,05$

Hemşirelik öğrencilerinin çevre kuruluşuna üye olma durumlarına göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği alt boyutları olan Çevresel bilinç ve

Çevresel kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$), (Tablo 9). Çevre kuruluşuna üye olan ve çevre kuruluşuna üye olmayan öğrencilerin Çevresel bilinç ve Çevresel kaygı puanları benzerdir. Katılımcıların çevre kuruluşuna üye olma durumlarına göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği alt boyutu olan Çevresel farkındalık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır ($p<0,05$). Çevre kuruluşuna üye olan katılımcıların Çevresel farkındalık puanları, çevre kuruluşuna üye olmayan katılımcıların Çevresel farkındalık puanlarından daha yüksek hesaplanmıştır ve tespit edilen puan farkı istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Katılımcıların çevre kuruluşuna üye olma durumlarına göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği genelinden almış oldukları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$). Çevre kuruluşuna üye olan katılımcıların Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği genel puanları, çevre kuruluşuna üye olmayan katılımcıların puanlarından daha yüksek bulunmasına karşın aralarındaki puan fark istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değildir.

Tablo 10: Hemşirelik Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumuna Göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

	Anne eğitim	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
	İlkokul ve altı	134	25,20	3,08	26,00	138,69	7,009	0,056
Çevresel Bilinç	Ortaokul	47	24,53	3,20	25,00	119,17		
	Lise	49	24,27	2,37	24,00	106,10		
	Üniversite	24	25,04	2,39	25,00	125,02		
	İlkokul ve altı	134	26,07	2,68	26,00	129,33	0,650	0,885
Çevresel Kaygı	Ortaokul	47	25,98	2,99	26,00	131,11		
	Lise	49	25,49	3,68	25,00	121,28		
	Üniversite	24	25,83	2,79	26,00	122,94		
	İlkokul ve altı	134	33,87	3,42	34,00	135,31	4,449	0,217
Çevresel Farkındalık	Ortaokul	47	33,49	3,82	32,00	126,95		
	Lise	49	32,39	4,20	32,00	110,50		
	Üniversite	24	32,79	4,06	33,00	119,67		
	İlkokul ve altı	134	85,13	7,82	85,00	135,63	4,504	0,212
Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği	Ortaokul	47	84,00	8,80	83,00	125,16		
	Lise	49	82,14	9,33	82,00	110,40		
	Üniversite	24	83,67	7,37	84,00	121,63		

Araştırmaya dahil edilen hemşirelik öğrencilerinin anne eğitim durumuna göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği alt boyutları olan Çevresel bilinç, Çevresel kaygı ve Çevresel farkındalık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmektedir ($p>0,05$), (Tablo 10). Anne eğitim durumuna bakılmaksızın katılımcı öğrencilerin Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı ölçeğinin alt boyutları olan Çevresel bilinç, Çevresel kaygı ve Çevresel farkındalık puanlarının benzer olduğu görülmüştür.

Katılımcı öğrencilerin anne eğitim durumuna göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği genel puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$). Anne eğitim düzeyi ilkokul ve altında olan hemşirelik öğrencilerinin Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği genel puanları, annesi ilkokul mezunu, annesi ortaokul mezunu, annesi lise mezunu ve annesi üniversite

mezunu olan hemşirelik öğrencilerinin puanlarından daha yüksek hesaplanmasına karşın, anne eğitim durumundan kaynaklı puan farkını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değildir.

Tablo 11: Hemşirelik Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

	Baba eğitim durumu	n	$\bar{x}$	S	M	SO	Z	p	Fark
Çevresel Bilinç	İlkokul ve altı	91	25,03	2,79	25,00	130,66	6,218	0,101	
	Ortaokul	51	25,00	2,63	25,00	127,13			
	Lise	65	24,09	3,23	24,00	110,83			
	Üniversite	47	25,55	2,93	26,00	144,83			
Çevresel Kaygı	İlkokul ve altı	91	26,09	2,92	26,00	131,47	4,266	0,234	
	Ortaokul	51	25,94	2,46	26,00	125,90			
	Lise	65	25,25	3,47	25,00	113,52			
	Üniversite	47	26,49	2,64	27,00	140,88			
Çevresel Farkındalık	İlkokul ve altı	91	34,10	3,80	34,00	142,13	9,721	0,021*	1-3
	Ortaokul	51	33,14	3,07	33,00	118,80			
	Lise	65	32,34	3,97	32,00	107,74			
	Üniversite	47	33,85	3,69	34,00	135,95			
Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği	İlkokul ve altı	91	85,22	8,06	85,00	136,15	8,308	0,040*	1-3
	Ortaokul	51	84,08	7,34	84,00	123,41			3-4
	Lise	65	81,68	9,35	81,00	107,49			
	Üniversite	47	85,89	7,64	86,00	142,85			

*p<0,05

Tablo 11’de hemşirelik öğrencilerinin baba eğitim durumuna göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği puanlarının karşılaştırılması Kruskal Wallis testi kullanılarak verilmiştir.

Tablo 11 incelendiğinde, araştırma kapsamına alınan hemşirelik öğrencilerinin baba eğitim durumuna göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği alt boyutları olan Çevresel bilinç ve Çevresel kaygı puanları arasında

istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Baba eğitim durumundan kaynaklı puan farkının Çevresel bilinç ve Çevresel kaygı puanlarına etkisi istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değildir. Öğrencilerin baba eğitim durumuna göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği alt boyutu olan Çevresel farkındalık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır ($p<0,05$). Baba eğitim düzeyi ilkököl ve altında olan öğrencilerin Çevresel farkındalık puanları, baba eğitim düzeyi lise mezunu olan öğrencilerin puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir.

Araştırmaya kapsamına alınan hemşirelik öğrencilerinin baba eğitim durumuna göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği genel puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır ($p<0,05$). Baba eğitim düzeyi ilkököl ve altında olan ve babası üniversite mezunu olan öğrencilerin ölçek genelinden almış oldukları puanlar, babası lise mezunu olan öğrencilerin ölçek genelinden almış oldukları puanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo 12: Hemşirelik Öğrencilerinin Aile Gelir Düzeyine Göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

	Aile gelir düzeyi	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
Çevresel	Gelir giderden az	59	25,27	2,80	26	139,31	-1,420	0,156
Bilinç	Gelir gidere eşit	195	24,76	2,97	25	123,93		
Çevresel	Gelir giderden az	59	25,54	3,41	26	123,52	-0,479	0,632
Kaygı	Gelir gidere eşit	195	26,03	2,80	26	128,71		
Çevresel Farkındalık	Gelir giderden az	59	33,03	4,34	33	121,89	-0,672	0,502
	Gelir gidere eşit	195	33,52	3,54	33	129,20		
Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği	Gelir giderden az	59	83,85	9,40	84	127,93	-0,052	0,959
	Gelir gidere eşit	195	84,32	7,97	84	127,37		

Araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin aile gelir düzeyine göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği alt boyutları olan Çevresel bilinç,

Çevresel kaygı ve Çevresel farkındalık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$), (Tablo 12). Aile gelir düzeylerine bakılmaksızın öğrencilerin Çevresel bilinç, Çevresel kaygı ve Çevresel farkındalık puanlarının benzer olduğu görülmektedir.

Katılımcıların aile gelir düzeyine göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği genel puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$). Ailesinin geliri giderine eşit olan öğrencilerin Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği genel puanları, ailesinin geliri giderinden az olan öğrencilerin puanlarından daha yüksek hesaplanmasına karşın aile gelirinden kaynaklı puan farkı istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değildir.

Tablo 13: Hemşirelik Öğrencilerinin Çevre Okur Yazarlığı İle İlgili Bilgi Sahibi Olma Durumuna Göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

	Bilgi sahibi	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
Çevresel Bilinç	Olan	135	25,30	3,06	26	139,66	-2,829	0,005*
	Olmayan	119	24,40	2,71	25	113,71		
Çevresel Kaygı	Olan	135	26,36	3,06	26	140,35	-2,990	0,003*
	Olmayan	119	25,42	2,76	25	112,92		
Çevresel Farkındalık	Olan	135	34,10	3,76	34	141,21	-3,180	0,001*
	Olmayan	119	32,62	3,57	33	111,95		
Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği	Olan	135	85,76	8,56	86	141,69	-3,281	0,001*
	Olmayan	119	82,45	7,68	83	111,41		

* $p<0,05$

Araştırmaya dahil olan hemşirelik öğrencilerinin çevre okur yazarlığı ile ilgili bilgi sahibi olma durumlarına göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği alt boyutları olan Çevresel bilinç, Çevresel kaygı ve Çevresel farkındalık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$), (Tablo 13). Çevre okur yazarlığı ile ilgili bilgi sahibi olan öğrencilerin Çevresel

bilinç, Çevresel kaygı ve Çevresel farkındalık puanları, çevre okur yazarlığı ile ilgili bilgi sahibi olmayan öğrencilerin Çevresel bilinç, Çevresel kaygı ve Çevresel farkındalık puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek hesaplanmıştır.

Hemşirelik öğrencilerinin çevre okur yazarlığı ile ilgili bilgi sahibi olma durumlarına göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği genel puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır ($p<0,05$). Çevre okur yazarlığı ile ilgili bilgi sahibi olan öğrencilerin Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği genel puanları, çevre okur yazarlığı ile ilgili bilgi sahibi olmayan öğrencilerin Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği genel puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 14: Hemşirelik Öğrencilerinin Evcil Hayvan Sahibi Olma Göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

	Evcil Hayvanı	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
Çevresel Bilinç	Olan	89	24,71	2,81	25	122,69	-0,772	0,440
	Olmayan	165	24,98	3,00	25	130,10		
Çevresel Kaygı	Olan	89	25,96	2,74	26	126,60	-0,145	0,885
	Olmayan	165	25,90	3,07	26	127,99		
Çevresel Farkındalık	Olan	89	33,45	3,52	33	127,38	-0,019	0,985
	Olmayan	165	33,39	3,86	33	127,56		
Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği	Olan	89	84,11	7,47	84	125,05	-0,391	0,696
	Olmayan	165	84,26	8,75	84	128,82		

Araştırma kapsamına alınan hemşirelik öğrencilerinin evcil hayvan sahibi olma durumlarına göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği alt boyutları olan Çevresel bilinç, Çevresel kaygı ve Çevresel farkındalık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$), (Tablo 14). Evcil

hayvan sahibi olan ve evcil hayvan sahibi olmayan hemşirelik öğrencilerinin Çevresel bilinç, Çevresel kaygı ve Çevresel farkındalık puanları benzerdir.

Katılımcı hemşirelik öğrencilerinin evcil hayvan sahibi olma durumlarına göre Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği genelinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$). Evcil hayvan sahibi olmayan hemşirelik öğrencilerinin Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği genelinden aldıkları puan ortalaması, evcil hayvan sahibi olanlardan daha yüksek bulunmasına karşın tespit edilen puan farkı istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değildir.

Bölüm 5

TARTIŞMA

Çevreden kaynaklanan sağlık problemlerinin artması ve bu problemlerin en fazla insanlar tarafından oluşması nedeni ile insanların çevrelerine karşı olan tutumlarının hangi düzeyde olduğu sorgulanmaktadır. Sağlıklı bir çevrenin oluşturulması, korunması için insanlar arasında çevreye karşı farkındalık oluşturulması, çevre okuryazarlığının geliştirilmek amacıyla araştırmaların yapılması çevre okuryazarlığının yaygın hale getirilmesini sağlayacağı ifade edilmektedir [73]. Üniversite kurumlarında sağlıklı çevre oluşturulmak için çevreye karşı sorumluluk sahibi bireyler yetiştirilmesi için, üniversitede öğrenim gören öğrencilerin çevre okuryazarlığı düzeylerinin belirlenmesi, düzey belirlendikten sonra geliştirilmesi çevre okuryazarlığı açısından önem arz ettiği bildirilmektedir [74]. Bu bağlamda araştırmamızda yer alan bulgular literatürde yer alan çalışma bulguları ile tartışılmıştır.

Yapılan çalışmada hemşirelik öğrencilerinin Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeğinden ortalama $84,21 \pm 8,31$ puan (min 49, max 100), puan olarak yüksek düzeyde çevresel okuryazarlığa sahip oldukları bulunmuştur (Tablo 3). Kapan (2020) Hemşirelik öğrencilerinin çevre okuryazarlığı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmek amacıyla yaptığı araştırmada çalışma bulgumuza benzer olarak öğrencilerin Çevre okur-yazarlık ölçeğinden aldıkları puanın iyi düzeyde olduğu görülmüştür [75]. Arnon ve arkadaşlarının (2015) Üniversitedeki öğrencilerin çevre okuryazarlık düzeylerini değerlendirmek amacıyla yaptıkları

çalışmada öğrencilerin çevre okuryazarlık ölçeğinden aldıkları puanların orta düzeyde olduğu belirtilmiştir [76]. Sarabi ve arkadaşlarının (2020) Tıp bilimleri lisans öğrencilerinin çevre okuryazarlığını belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmada öğrencilerin ölçekten aldıkları puanların yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir [77]. Arslan ve Kızıldağ (2018) Üniversite öğrencilerinin çevre duyarlılıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmek amacıyla yaptıkları çalışmada Türkçe öğretmenliği bölümündeki öğrencilerin ölçek puan ortalamalarının yüksek, diğer bölümlerdeki öğrencilerin ise orta düzeyde puana sahip oldukları saptanmıştır [78]. Gök (2017) Hemşirelik öğrencilerinin çevre bilinci ve çevresel duyarlılığının incelemek amacıyla yapılan çalışmada öğrencilerin çevre bilinci ve çevre duyarlılığı ölçeği genel puan ortalamasının yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir [79]. Cruz ve arkadaşlarının (2018) Suudi hemşirelik öğrencilerinin sağlık hizmetlerinde çevreye ve sürdürülebilirliğe yönelik tutumlarının belirlenmesi amacıyla yaptıkları çalışmada öğrencilerin ölçekten aldıkları puan ortalamasının iyi düzeyde olduğu bildirilmiştir [80]. Gül ve arkadaşlarının (2018) Üniversite öğrencilerinin çevre bilinçlerinin incelenmek amacıyla yaptıkları araştırmada üniversite öğrencilerinin çevreye yönelik bilinçlerinin ortalamanın üstünde olduğu bildirilmiştir [81]. Çalışma sonuçları incelendiğinde öğrencilerin çevre okuryazarlık düzeylerinin iyi düzeyde ve yüksek düzeyde olduğu belirlenmiş, öğrencilerin çevre sağlığı konusunda bilgi sahibi oldukları ve çevreye yönelik duyarlı oldukları saptanmıştır. Çalışma sonuçları, bizim çalışma sonucumuzu destekler niteliktedir.

Çalışmamıza katılan öğrencilerin YİÇÖÖ alt boyutlarından en yüksek puanı çevresel farkındalık alt boyutundan aldığı ve çevresel farkındalık düzeylerinin ($33,41 \pm 3,74$, minimum 18, maksimum 40 puan) oldukça yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 3). Kapan (2020) yaptığı araştırmada çalışmamızın sonuçlarına benzer şekilde

hemşirelik öğrencilerinin ÇOYÖ ölçeği alt boyutlarından en yüksek puanı tutum alt boyutundan aldığı saptanmıştır [75]. Felicilda-Reynaldo ve arkadaşlarının (2018) Hemşirelik öğrencileri arasında iklim değişikliği ve sağlık üzerindeki etkileri hakkında bilgi ve tutumlarını değerlendirmek amacıyla yaptıkları çalışmada öğrencilerin ölçeğin alt boyutlarından en fazla çevreye yönelik tutum alt boyutundan puan aldıkları saptanmıştır [82]. Goldman, Pe'er, ve Yavetz (2017) Üniversitede öğrenim gören öğrenciler ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin ölçek alt boyutlarından en yüksek puanları çevre ile ilgili çevresel farkındalık ve çevre bilinci alt boyutlarından aldıkları, çevresel farkındalık düzeylerinin iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir [83]. Liu ve Guo (2018) Üniversitede öğrenim gören öğrenciler ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin çevre okuryazarlığı ölçeği alt boyutlarından en yüksek puanı çevre bilincinden aldığı ve çevre ile ilgili bilgilerinin iyi düzeyde olduğu görülmüştür [84]. Koç, Çorapçıl ve Doğru (2018). Fen bilgisi öğretmen adaylarının çevre okuryazarlık düzeylerini incelemek amacıyla yaptıkları araştırmada öğrencilerin çevre farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir [85]. Tüm bu çalışma sonuçlarında görüldüğü gibi, eğitimin çevre okuryazarlığı düzeyi üzerinde etkili ve çalışma sonuçlarımızla uyumlu olduğu görülmektedir. Ancak literatürde yer alan çalışma sonuçları ve çalışma sonuçlarımızın aksine Lloyd-Strovas ve arkadaşlarının (2018) üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin çevre okuryazarlık ölçeği alt boyutlarından aldıkları puanların düşük olduğu ve farkındalık düzeylerinin yetersiz olduğu bildirilmiştir [86]. Yapılan çalışma sonuçları literatürde yer alan çalışma sonuçlarında farklı olmasını öğrencilerin üniversite'de çevre ile ilgili ders veya bilgi almamalarından kaynaklı olduğu tahmin edilmektedir.

Çalışmamızda yaş gruplarının hemşirelik öğrencilerinin çevresel bilinç ve çevresel kaygı alt boyut puan ortalamalarına etkisi bulunmamıştır. 22 ve üzeri yaş

grubuna mensup öğrencilerin Çevresel farkındalık puanları diğer yaş gruplarına göre daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4). Arslan ve Kızıldağ (2018) Üniversitede farklı programlarda öğrenim gören öğrenciler ile yaptıkları çalışmada araştırma sonuçlarımıza benzer şekilde 22 yaş grubunda olan öğrencilerin ölçekten aldıkları puan ortalamasının diğer yaş grupların ölçekten aldıkları puan ortalamasından yüksek olduğu belirlenmiştir [78]. Szczytko ve arkadaşlarının (2019) 14 farklı lise kurumunda öğrenim gören öğrenciler ile yaptıkları çalışmada 18 yaş grubunda olan öğrencilerin ergenler için çevre okuryazarlığı ölçeğinden aldıkları puan, 17 ve alt yaş grupların aldıkları puanlardan daha yüksek olduğu bildirilmiştir [87]. Atabek-Yiğit ve Küçükbaş-Duman (2019) bir işletmede çalışan işçilerin çevre okuryazarlık düzeylerini incelenmek amacıyla yaptıkları çalışmada işçilerin çevre okuryazarlık puanlarında yaşlarına göre anlamlı bir farklılık olmadığı ve 18-25 yaş grubunda olan işçilerin ölçekten aldıkları puan, diğer yaş gruplarının ölçekten aldıkları puandan daha yüksek olduğu ifade edilmiştir [88]. Kinslow, Sadler ve Nguyen (2019) lise öğrencileri ile yaptıkları deneysel araştırmada 18 yaş grubunda olan öğrencilerin ölçekten aldıkları puan ortalamasının, 15 yaş grubundaki öğrencilerden daha yüksek olduğu bildirilmiştir [1]. Yapılan çalışma sonuçları değerlendirildiğinde 18 ve üstü yaş gruplarının çevre ile ilgili bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu, bu bağlamda yeni nesil gençlerin çevreye karşı daha duyarlı olduklarını ortaya koymaktadır.

Yapılan çalışmada kadınların çevresel bilinç alt boyutunda erkek öğrencilere göre daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır (Tablo 5). Álvarez-García ve arkadaşlarının hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları çalışmada bizim çalışm sonuçlarımızı destekler nitelikte kadın öğrencilerin ölçek ve alt boyut puan ortalamaları erkeklere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır [71]. Demirtaş, Akbulut ve Özşen (2018) Üniversite öğrencileri ile yaptıkları araştırmada erkek öğrencilerin

evre okuryazarlığı leği puanları ortalamasının, kadınlara daha düşük olduğu ve kadın öğrencilerin evre okuryazarlığı düzeylerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu bildirilmiştir [63]. Koç, orapigil ve Doğru (2018) ğretmen adayları ile yaptıkları çalışmada erkeklerin ölçekten aldıkları puan ortalaması, kadınlardan daha düşük olduğu ifade edilmiştir [85]. Gl ve arkadaşlarının (2018) niversitede farklı bölümlerdeki öğrenciler ile yaptıkları çalışmada kadın öğrencilerin evre bilinci leği ve alt boyut puanlarının, erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir [81]. Liang ve arkadaşlarının (2018) Tayvanda lke genelinde lisans öğrencileri ile evre okuryazarlık düzeylerini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada erkek öğrencilerin ölçek alt boyut puanları, kadın öğrencilerin ölçek alt boyut puanlarından daha düşük olduğu bildirilmiştir [89]. Yapılan çalışmaların sonuçları incelendiğinde kadın öğrencilerin, erkek öğrencilere göre evre okuryazarlık düzeylerinin yüksek olması, kadın öğrencilerin evre sağlığına karşı daha duyarlı oldukları, evre sağlığına önem verdiklerini göstermektedir.

Çalışmamızda en uzun yaşadıkları yer İlçe olan öğrencilerin evre Okuryazarlık düzeyleri daha yüksek düzeyde bulunmuştur (Tablo 6). Bizim alışma sonuçlarımızın aksine Meilinda, Prayitno ve Karyanto (2017) Endonezya’da niversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada şehirde yaşayan öğrencilerin okuryazarlık düzeyleri kasabada yaşayan öğrencilerden daha yüksek olduğu bildirilmiştir [90]. Saribas, Kucuk ve Ertepinar (2017) Sınıf ğretmenliği programında öğrenim gören öğrenciler ile yaptıkları araştırmada taşra bölgesinde yaşayan öğrencilerin evre okuryazarlık düzeyleri kentte yaşayan öğrencilerden daha düşük olduğu görülmüştür [46]. Kinslow ve arkadaşlarının (2019) niversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada da şehirde yaşayan öğrencilerin evre okuryazarlık düzeyleri ilçe de yaşayan öğrencilerden daha yüksek olduğu ifade

edilmiştir [1]. Demirtaş, Akbulut ve Özşen (2018) Üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada benzer şekilde ilçe de yaşayan öğrencilerin çevre okuryazarlık düzeyleri şehirde yaşayan öğrencilerden daha düşük olduğu bildirilmiştir [64]. Literatürde kentlerde yaşayan öğrencilerin çevre okuryazarlık düzeylerinin yüksek olması çevre kirliliğinin fazla olması, çevresel sağlık sorunlarının artması ve doğal ortamların olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmamızda öğrencilerin sınıf düzeyi ile Çevre Okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır (Tablo 7). Stanley ve Rojas (2014) Hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, çalışma sonuçlarımıza benzer şekilde sınıf düzeyi ile çevre okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır [70]. Álvarez-García ve arkadaşlarının (2019) Hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları araştırmada öğrencilerin sınıf düzeyleri ile ölçek düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın bulunmadığı bildirilmiştir [71]. Kaya ve Elster (2019) Almanyada üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin çevre okuryazarlık düzeyleri ile sınıf düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farkın olmadığı ifade edilmiştir [74]. Bissinger ve Bogner (2018) Üniversitede öğrenim gören öğretmen adayları ile yaptıkları araştırmada öğrencilerin çevre okuryazarlık düzeyleri ve çevre okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir [91]. Veisi ve arkadaşlarının (2019) Üniversitede öğrenim gören öğrenciler ile yaptıkları çalışmada 4.sınıf öğrencilerin çevre okuryazarlık düzeyleri diğer sınıflara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir [92]. Literatürde yapılan çalışma sonuçları bizim çalışma sonuçlarımızı destekler nitelikte olduğu görülmüştür.

Çalışmamızda herhangi bir çevre kuruluşuna üye olan hemşirelik öğrencilerinin çevresel farkındalık düzeyleri daha yüksek bulunmuştur (Tablo 8).

Kapan (2020) Hemşirelik öğrencileri ile yaptığı çalışmada öğrencilerin %95'inin herhangi bir çevre kuruluşuna üye olmadığı, üye olan öğrencilerin çevreye yönelik tutum düzeylerinin yüksek olduğu bildirilmiştir [75]. Gök, (2017) Üniversitede öğrenim gören hemşirelik öğrencileri ile yaptığı çalışmada çevre kuruluşuna üye olan hemşirelik öğrencilerinin ölçekten aldıkları puan ortalaması, çevre kuruluşuna üye olmayan öğrencilerin ölçekten aldıkları puan ortalamasından daha yüksek olduğu ifade edilmiştir [79]. Sigit ve arkadaşlarının (2019) Üniversitede biyoloji programında öğrenim gören öğrenciler ile yaptıkları araştırmada çevre kuruluşuna üye olan ve bilgi alan öğrencilerin bilgi düzeyleri, çevre kuruluşlarına üye olmayan öğrencilerden daha yüksek olduğu bildirilmiştir [93]. Pujianti, Munandar ve Surakusumah (2018) tarım ve kıyı bölgelerinde yaşayan insanların çevre okuryazarlık düzeyini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada çevre kurum ve kuruluşlarına üye olmayan bireylerin farkındalık düzeyleri, çevre kuruluşlarına üye olan bireylerin farkındalık düzeylerinden daha az olduğu belirlenmiştir [94]. Çalışma sonuçları incelendiğinde çevre kuruluşlarına üye olan bireylerin farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu ve çevreye yönelik sorumluluklarını yerine getirmede daha duyarlı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle çevresel kuruluşlarına üyeliklerin yaygın hale getirilmesi ile toplumlarda çevresel duyarlılığın artırılmasında katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Hemşirelik öğrencilerinin anne eğitim düzeyi ile Çevre Okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmazken, baba eğitim düzeyi ilköğretim olan öğrencilerin çevre okuryazarlık düzeyleri ile çevresel farkındalık alt boyut puanları daha yüksek düzeyde bulunmuştur (Tablo 10). Kapan (2020) Hemşirelik öğrencileri ile yapmış oldukları çalışmada, çalışma sonuçlarımıza benzer şekilde öğrencilerin anne eğitim düzeyi ile ölçek ve alt boyutlarından aldıkları ortalamaları arasında

istatistiksel olarak anlamlı farkın olmadığı, ancak babası lise mezunu olan öğrencilerin ölçek ve alt boyut puan ortalamasının, babası ilköğretim mezunu olan öğrencilerden çok ileri seviyede babası üniversite mezunu olan öğrencilerden ileri düzeyde anlamlı derecede yüksek olduğu bildirilmiştir [75]. Erkılıç, (2019) ortaokul öğrencileri ile yaptığı çalışmada öğrencilerin çevreye yönelik tutum puanları ile anne baba eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı olduğu, anne ve babası lisans ve lisans üstü eğitimi alan öğrencilerin çevreye yönelik tutum puanları diğer öğrencilerden yüksek olduğu ifade edilmiştir [95]. Nastoulas, Marini ve Skanavis (2017) Yunanistan da ortaokul öğrencileri ile yaptıkları çalışmada baba eğitim durumu lisans olan öğrencilerin ölçek ve alt boyutlarından aldıkları puan ortalaması, eğitim durumu ortaöğretim ve lise olan öğrencilerin ölçek ve alt boyutlarından aldıkları puan ortalamasından daha yüksek olduğu bildirilmiştir [96]. Yapılan araştırma sonuçları incelendiğinde anne ve babanın eğitim durumu çevre konusunda duyarlı ve sorumluluk sahibi çocukların yetiştirilmesinde önemli katkılar sağlayacağı tahmin edilmektedir.

Çalışmada çevre okur yazarlığı ile ilgili bilgi sahibi olan öğrencilerin Çevre Okuryazarlığı, Çevresel bilinç, Çevresel kaygı ve Çevresel farkındalıkları daha yüksek düzeyde bulunmuştur (Tablo 12). Nastoulas, Marini ve Skanavis (2017) ortaokul öğrencileri ile yaptıkları çalışmada çevre ile ilgili bilgi sahibi olan öğrencilerin çevreye karşı tutum düzeylerinin daha yüksek olduğu bildirilmiştir [96]. Sigit ve arkadaşlarının (2019) Üniversitede biyoloji programında öğrenim gören öğrenciler ile yaptıkları çalışmada çevre okuryazarlığı ile ilgili bilgi sahibi olan öğrencilerin çevresel farkındalık düzeyinin daha yüksek ortalamaya sahip olduğu ifade edilmiştir [93]. Goldman, Pe'er ve Yavetz (2017) genç bireylerle yaptıkları çalışmada çevre okuryazarlığı hakkında bilgi sahibi olan genç bireylerin ölçek ve

ölçek alt boyut düzeylerinin yüksek olduğu bildirilmiştir [83]. Husamah, Miharja ve Hidayati (2020) yatılı okuldaki öğrenciler ile yapılan araştırmada çevre okuryazarlığı hakkında bilgisi olan öğrencilerin ölçek alt boyut düzeylerinin yüksek olduğu belirtilmiştir [97]. Gatan, Yangco ve Monterola (2021) Filipinlerde üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada çevre okuryazarlığı ile ilgili bilgi sahibi olan bireylerin ölçek ve ölçek alt boyutlarından aldıkları puan düzeyinin yüksek olduğu ifade edilmiştir [98]. Genç bireylerin çevre okuryazarlığı ile ilgili bilgi sahibi olması, bireylerin çevre ve çevre sağlığı hakkında farkındalık oluşturabileceği için önemlidir. Bu sayede çevresel etkenlerden kaynaklı hastalıkların azalmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Bölüm 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 Sonuçlar

Hemşirelik öğrencilerinin çevre okur yazarlık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada;

- Araştırmaya katılan öğrencilerin,
- %56,69'unun 20-21 yaş aralığında, %66,93'ünün kadın,
- %40,55'inin en uzun süre yaşadığı yerin şehir olduğu, %47,24'ünün birinci sınıf öğrencileri olduğu,
- Öğrencilerin %52,76'sının annesinin ilkokul ve altında, olduğu, %35,83'ünün babasının eğitim düzeyinin ilkokul ve altında olduğu,
- Öğrencilerinin %96,46'sının çevre kuruluşlarına üye olmadığı, %53,15'inin çevre okur yazarlığı ile ilgili bilgi sahibi olduğu,
- Öğrencilerin YİÇÖÖ alt boyutlarından en yüksek puanı çevresel farkındalık alt boyutundan aldığı ve çevresel farkındalık düzeylerinin ($33,41 \pm 3,74$, minimum 18, maksimum 40 puan) oldukça yüksek olduğu,
- 22 ve üzeri yaş grubuna mensup öğrencilerin Çevresel farkındalık puanları diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu,
- Kadın öğrencilerin çevresel bilinç alt boyutunda erkek öğrencilere göre daha yüksek puana sahip olduğu,
- En uzun yaşadıkları yer İlçe olan öğrencilerin Çevre Okuryazarlık düzeyleri daha yüksek düzeyde olduğu,

- Öğrencilerin sınıf düzeyi ile Çevre Okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu,
- Herhangi bir çevre kuruluşuna üye olan hemşirelik öğrencilerinin çevresel farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu,
- Çevre okur yazarlığı ile ilgili bilgi sahibi olan öğrencilerin Çevre Okuryazarlığı, Çevresel bilinç, Çevresel kaygı ve Çevresel farkındalıkları daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

6.2 Öneriler

Çalışmadan ulaşılan sonuçlar ile birlikte aşağıda yer alan önerilerde bulunulabilir;

- Hemşire adayı olan hemşirelik öğrencilerinin sağlıklı olmanın temel bileşenleri arasında yer alan çevre sağlığına yönelik bilgi, tutum, davranış ve algıya her zaman sahip olmaları gerektiği,
- Hemşirelik öğrencilerinin çevre okuryazarlık düzeyinin gelişmesine yardımcı olacak projelerde yer almaları gerektiği,
- Üniversitelerin tüm bölümlerinde çevre okuryazarlığına ilişkin seçmeleri derslerin olması gerektiği,
- Öğrencilerin çevreye yönelik bilgi düzeylerinin daha iyi olabilmesi için ve çevreye yönelik bilgileri davranışa aktarmaları için uygulamaları çalışmalar yapılması gerektiği,
- Öğrencilerin çevre kuruluşlarına ya da üniversitede yer alan çevre kulüplerine üye olmaları,
- Literatür incelendiğinde hemşirelik öğrencileri ile çevre okuryazarlık düzeyine yönelik yapılan çalışmaların çok kısıtlı olduğu, çalışmaların genellikle ortaokul, lise ve öğretmen adaylarıyla yapıldığı

gözlemlenmiştir. Bu yüzden hemşirelik öğrencilerinin çevre okuryazarlık düzeylerini ölçmeye yönelik geniş çaplı ve deneysel çalışmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- [1] Kinslow, A. T., Sadler, T. D., & Nguyen, H. T. (2019). *Socio-Scientific Reasoning And Environmental Literacy In A Field-Based Ecology Class*. Environmental Education Research, 25(3), 388-410.
- [2] Goldman, D., Ayalon, O., Baum, D., & Weiss, B. (2018). *Influence Of 'Green School Certification' on Students' Environmental Literacy And Adoption Of Sustainable Practice By Schools*. Journal of cleaner production, 183, 1300-1313.
- [3] Dada, D. O., Eames, C., & Calder, N. (2017). *Impact Of Environmental Education On Beginning Preservice Teachers' Environmental Literacy*. Australian Journal of Environmental Education, 33(3), 201-222.
- [4] Wong, C. A., Afandi, S. H. M., Ramachandran, S., & Kunasekaran, P. (2018). *Conceptualizing Environmental Literacy And Factors Affecting Pro-Environmental Behaviour*. International Journal Of Business & Society, 19.
- [5] Yakubu, O. H. (2017). *Addressing Environmental Health Problems In Ogoniland Through Implementation Of United Nations Environment Program Recommendations: Environmental Management Strategies*. Environments, 4(2), 28.
- [6] Nicholas, P. K., & Breakey, S. (2017). *Climate Change, Climate Justice, And Environmental Health: Implications For The Nursing Profession*. Journal of Nursing Scholarship, 49(6), 606-616.

- [7] Mock, C. N., Smith, K. R., Kobusingye, O., Nugent, R., Abdalla, S., Ahuja, R. B., ... & Watkins, D. A. (2018). *Injury prevention and environmental health: key messages from Disease Control Priorities*. Departments of Surgery and Global Health, University of Washington.
- [8] Ardoin, N. M., Bowers, A. W., & Gaillard, E. (2020). *Environmental Education Outcomes For Conservation: A Systematic Review*. *Biological Conservation*, 241, 108224.
- [9] Fettahlioğlu, P. (2018). *Algılanan Çevresel Sorunların Çevre Okuryazarlık Düzeyine Göre Analizi*. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 404-425.
- [10] Akçadağ, Ç. K., ve Çobanoğlu, E. O. (2018). *“İnsan ve Çevre” Ünitesi İçin Sınıf Dışı Öğretim Uygulamasının Çevre Okuryazarlığı Üzerine Etkisi*. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 1-23.
- [11] Çelik, S., Başaran, T., Gökalp, M. R., Yeşildal, M., ve Han, O. (2016). *Hemşirelik ve Tıp Öğrencilerinin Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları*. *HSP*;3(2):91-98.
- [12] Lopez-Medina, I. M., Álvarez-Nieto, C., Grose, J., Elsbernd, A., Huss, N., Huynen, M., & Richardson, J. (2019). *Competencies On Environmental Health And Pedagogical Approaches In The Nursing Curriculum: A Systematic Review Of The Literature*. *Nurse education in practice*, 37, 1-8.

- [13] Madenoglu Kıvanc, M., Turen, S., Atakoglu, R., & Kara Ozcalik, C. (2020). *In Achieving Sustainable Development Goals Importance Of The Nurse*. Journal Of Health And Life Science, 2(2), 74-78.
- [14] Polivka, B. J., & Chaudry, R. V. (2018). *A Scoping Review Of Environmental Health Nursing Research*. Public Health Nursing, 35(1), 10-17.
- [15] Oğuz, D., Çakıcı, I., ve Kavas, S. (2011). *Yükseköğretimde Öğrencilerin Çevre Bilinci*. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 12(1), 34-39.
- [16] Ardoin, N. M., Bowers, A. W., Roth, N. W., & Holthuis, N. (2018). *Environmental Education And K-12 Student Outcomes: A Review And Analysis Of Research*. The Journal of Environmental Education, 49(1), 1-17.
- [17] Liu, Q., Cheng, Z., & Chen, M. (2019). *Effects Of Environmental Education On Environmental Ethics And Literacy Based On Virtual Reality Technology*. The Electronic Library.
- [18] Derman, A., ve Hacıeminoğlu, E. (2017). *Sürdürülebilir Gelişme İçin Eğitim Bağlamında Sınıf Öğretmenlerinin Çevre Okuryazarlığı Düzeyleri*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 36(2), 81-103.
- [19] Park, G., & Evans, G. W. (2019). *Environment and health*. Cambridge University Press.

- [20] Lehner, R., Weder, C., Petri-Fink, A., & Rothen-Rutishauser, B. (2019). *Emergence Of Nanoplastic In The Environment And Possible Impact On Human Health*. Environmental science & technology, 53(4), 1748-1765.
- [21] Özsoy, S. A., ve Şimşek, H. (2018). *Hemşirelik Uygulamalarına Yön Veren Uluslararası Hemşirelik Kuruluşlarının Çevre Sağlığı Yaklaşımları*. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 21(1), 51-59.
- [22] Sağsöz, G., ve Doğanay, G. (2019). *İlkokul Öğrencilerinin Çevre ve Çevre Sorunlarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi (Giresun İli Örneği)*. Anadolu University Journal Of Education Faculty, 3(1), 1-20.
- [23] Güzelyurt, T., ve Özkan, Ö. (2018). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Dönemde Çevre Eğitime İlişkin Görüşleri: Durum Çalışması*. Electronic Turkish Studies, 13(11).
- [24] Alharbi, O. M., Khattab, R. A., & Ali, I. (2018). *Health And Environmental Effects Of Persistent Organic Pollutants*. Journal of Molecular Liquids, 263, 442-453.
- [25] Klepac, P., Locatelli, I., Korošec, S., Künzli, N., & Kušec, A. (2018). *Ambient Air Pollution And Pregnancy Outcomes: A Comprehensive Review And Identification Of Environmental Public Health Challenges*. Environmental research, 167, 144-159.

- [26] Moore, G. S., & Bell, K. A. (2018). *Living with the earth: concepts in environmental health science*. CRC Press.
- [27] Finn, S., & O'Fallon, L. (2017). *The Emergence Of Environmental Health Literacy—From Its Roots To Its Future Potential*. Environmental health perspectives, 125(4), 495-501.
- [28] Hamutoğlu, N. B., Güngören, Ö. C., Uyanık, G. K., ve Erdoğan, D. G. (2017). *Dijital okuryazarlık ölçeği: Türkçe'ye uyarlama çalışması*. Ege Eğitim Dergisi, 18(1), 408-429.
- [29] Çetinkaya, S., ve Tabak, S. (2019). *Öğretmen Adaylarının Eğitim Programı Okuryazarlık Yeterlilikleri*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 38(1), 296-309.
- [30] Gray, K. M. (2018). *From Content Knowledge To Community Change: A Review Of Representations Of Environmental Health Literacy*. International Journal of Environmental Research and Public Health, 15(3), 466.
- [31] Biçer, E. B., ve Malatyalı, İ. (2018). *Sağlık Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Örneği*. Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi, 17(2), 1-15.
- [32] <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/5f07c754-en.pdf> Erişim Tarihi:30.07.2011.

- [33] Dellinger, M. J., Lyons, M., Clark, R., Olson, J., Pingatore, N., & Ripley, M. (2019). *Culturally Adapted Mobile Technology Improves Environmental Health Literacy In Laurentian, Great Lakes Native Americans (Anishinaabeg)*. Journal of Great Lakes Research, 45(5), 969-975.
- [34] Lankshear, C., & Knobel, M. (2018). *Education And'new Literacies' In The Middle Years*. Literacy Learning: The Middle Years, 26(2), 7-16.
- [35] Azrak, Y., ve Yalçinkaya, E. (2019). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Ölçme-Değerlendirme Okuryazarlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Anadolu Journal Of Educational Sciences International, 9(1), 27-55.
- [36] Seçil, U. T. M. A. (2019). *Sağlık Okuryazarlığı Kavramı ve Sağlık Haberlerini Doğru Okumak*. IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, (5), 223-231.
- [37] Gürsoy, G. (2017). *Ölçme Ve Değerlendirme Okuryazarlığı: Kavramsal Bir Analiz*. Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(1), 281-316.
- [38] Suryawati, E., Suzanti, F., Zulfarina, Z., Putriana, A. R., & Febrianti, L. (2020). *The Implementation of Local Environmental Problem-Based Learning Student Worksheets to Strengthen Environmental Literacy*. Jurnal Pendidikan IPA Indonesia, 9(2), 169-178.
- [39] Disinger, J. F., & Roth, C. E. (1992). *Environmental Literacy*. ERIC/CSMEE Digest.

- [40] Saltan, F., & Divarci, O. F. (2017). *Using Blogs to Improve Elementary School Students' Environmental Literacy in Science Class*. European Journal of Educational Research, 6(3), 347-355.
- [41] Fang, W. T. (2020). *Environmental Literacy: Behavior Oriented*. In Envisioning Environmental Literacy (pp. 69-108). Springer, Singapore.
- [42] Morrone, M., Mancl, K., & Carr, K. (2001). *Development Of A Metric To Test Group Differences In Ecological Knowledge As One Component Of Environmental Literacy*. The Journal of Environmental Education, 32(4), 33-42.
- [43] Atabek-Yiğit, E., Balkan-Kıyıcı, F., ve Yavuz-Topaloğlu, M. (2019). *İlkokul Öğrencilerinin Çevre Sorunları İle İlgili Kavramlara Yönelik Algılarının Belirlenmesi*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 19(3), 732-744.
- [44] Çabuk, B. (2019), *Erken Çocukluk Döneminde Çevre Eğitimi ve Sürdürülebilirlik*, Anı Yayıncılık, ss:20-38.
- [45] Teksöz, G., Şahin, E., ve Ertepinar, H. (2010). *Çevre Okuryazarlığı, Öğretmen Adayları ve Sürdürülebilir Bir Gelecek*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 39(39), 307-320.
- [46] Saribas, D., Kucuk, Z. D., ve Ertepinar, H. (2017). *Implementation of an environmental education course to improve pre-service elementary teachers'*

environmental literacy and self-efficacy beliefs. International Research in Geographical and Environmental Education, 26(4), 311-326.

[47] Safitri, W. I., Suryawati, E., & Yustina, Y. (2020). *Environmental Literacy Analysis Of Junior High School Students In Pekanbaru*. Journal of Educational Sciences, 4(1), 116-123.

[48] Timur, B., Yılmaz, Ş., ve Timur, S. (2014). *Çevre Okuryazarlığı İle İlgili 1992-2012 Yılları Arasında Yayımlanan Çalışmalarda Genel Yönelimlerin Belirlenmesi*. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 3(5), 22-41.

[49] Akıllı, M., ve Genç M. (2015). *Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Okuryazarlığı Alt Boyutlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Sakarya University Journal Of Education, 5(2), 81-97.

[50] Şahin, S., Ünlü E. ve Ünlü, S. (2016). *Öğretmen Adaylarının Çevre Okuryazarlık Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi*. Education Sciences, 11(2), 82-95.

[51] Yavuz, M., Kıyıcı, F. B., ve Yiğit, E. A. (2014). *İlköğretim 1. Kademe Öğrencileri İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği: Ölçek Geliştirme ve Güvenirlilik Çalışması*. Sakarya University Journal Of Education, 4(3), 39-52.

- [52] Braun, T., Cottrell, R., & Dierkes, P. (2018). *Fostering Changes In Attitude, Knowledge And Behavior: Demographic Variation In Environmental Education Effects*. Environmental Education Research, 24(6), 899-920.
- [53] Manisalidis, I., Stavropoulou, E., Stavropoulos, A., & Bezirtzoglou, E. (2020). *Environmental And Health Impacts Of Air Pollution: A Review*. Frontiers in public health, 8, 14.
- [54] Amiri, A., & Zhao, S. (2019). *Environmental Justice Screening Tools: Implications For Nursing*. Public Health Nursing, 36(3), 411-421.
- [55] Bodur, G., ve Kaya, H. (2015). *Hemşireliğin geleceği: 2050'li yıllar*. Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi, 23(2), 166-173.
- [56] Erer, M. T., Akbaş, M., ve Yıldırım, G. (2017). *Hemşirelik Sürecinin Evrimsel Gelişimi Hemşirelik Süreci*. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi Ve Folklorik Tıp Dergisi, 7(1), 1-5.
- [57] Birol L. (2016) *Hemşirelik Süreci*, 11. Baskı, Akademisyen Kitap Evi, Ankara, ss:45-78.
- [58] Peplau, H. E. (1952). *The Psychiatric Nurses' Family Group*. The American journal of nursing, 1475-1477.

- [59] Bahar, Z., ve Aydoğdu, N. G. (2015). *Çevre, Sağlık, Araştırma ve Hemşirelik*. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 8(2), 119-122.
- [60] Ünver, S., Avcıbaşı, İ. M., ve Özkan, Z. K. (2015). *Üniversite Hastanesinde Çalışan Hemşirelerin Çevre Tutumu ve Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesi*. Anadolu Hemşirelik Ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 18(4), 282-286.
- [61] Cruz, J. P., Felicilda, Reynaldo, R. F. D., Alshammari, F., Alquwez, N., Alicante, J. G., Obaid, K. B., ... & Silang, J. P. B. T. (2018). *Factors Influencing Arab Nursing Students' Attitudes toward Climate Change and Environmental Sustainability and their Inclusion in Nursing Curricula*. Public Health Nursing, 35(6), 598-605.
- [62] Valentine-Maher, S. K., Butterfield, P. G., & Laustsen, G. (2018). *Environmental Health*. Advances in Nursing Science, 41(1), 57-69.
- [63] Demirtaş, N., Akbulut, M. C., ve Özşen, Z. S. (2018). *Üniversite Öğrencilerinin Çevre Okuryazarlığı Üzerine Bir Araştırma: Beypazarı Meslek Yüksekokulu Örneği*. Journal Of Anatolian Environmental And Animal Sciences, 3(1), 27-33.
- [64] Şenyuva, E., ve Bodur, G. (2016). *Üniversite Öğrencilerinin Nükleer Santrallere İlişkin Görüşleri İle Çevre Okuryazarlık Düzeyleri İlişkisi*. Journal Of Kirsehir Education Faculty, 17(1).

- [65] Şenyurt, A., Temel, A. B., ve Özkahraman, Ş. (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Çevresel Konulara Duyarlılıklarının İncelenmesi*. Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 2(1), 8-15.
- [66] Konakoğlu, S. S. K. (2020) *Üniversite Öğrencilerinin Çevre Konularında Farkındalık, Bilinç ve Duyarlılık Seviyesinin Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma: Amasya Üniversitesi Kentsel Tasarım ve Peyzaj Mimarlığı Bölümü Örneği*. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 11(2), 130-141.
- [67] Karahan-Okuroğlu, G. (2012). *Hemşirelik Eğitiminin Öğrencilerin Çevreye Yönelik Tutumlarına Etkisi*. Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi, 14(3), 27-38.
- [68] Çınar, N., Akduran, F., Dede, C., ve Altınkaynak, S. (2010). *Hemşirelik Bölümü Son Sınıf Öğrencilerinin Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları*. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, Sempozyum Özel Sayısı, 242-252.
- [69] Bodur, G., ve Şenyuva, E. (2013). *Üniversite Öğrencilerinin Hidroelektrik Enerji Santrallerine (HES) İlişkin Görüşleri İle Çevreye Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki*. Cumhuriyet International Journal of Education, 2(4), 27-38.
- [70] Stanley, M. J., & Rojas, D. (2014). *Teaching Undergraduate Nursing Students About Environmental Health: Addressing Public Health Issues Through Simulation*. Journal of Nursing Education, 53(1), 48-51.

- [71] Álvarez-García, C., Álvarez-Nieto, C., Sanz-Martos, S., Puente-Fernández, D., López-Leiva, I., Gutiérrez-Puertas, L., ... & López-Medina, I. M. (2019). *Undergraduate Nursing Students' Attitudes, Knowledge, and Skills Related to Children's Environmental Health*. Journal of Nursing Education, 58(7), 401-408.
- [72] Atabek-Yiğit, E., Köklükaya, N., Yavuz, M., & Demirhan, E. (2014). *Development And Validation Of Environmental Literacy Scale For Adults (ELSA)*. Journal of Baltic Science Education, 13(3), 425.
- [73] Mardiani, N. D., Husamah, H., Fatmawati, D., Miharja, F. J., & Fauzi, A. (2021). *Environmental Literacy of Students in Al-Rifa'ie Modern Islamic Boarding School, Malang Regency-Indonesia Based on Gender Differences and Parents' Occupation*. Jurnal Pendidikan Sains Indonesia, 9(2), 317-328.
- [74] Kaya, V. H., ve Elster, D. (2019). *A Critical Consideration Of Environmental Literacy: Concepts, Contexts, And Competencies*. Sustainability, 11(6), 1581.
- [75] Kapan R. (2020), *Hemşirelik Öğrencilerinin Çevre Okuryazarlığı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Disiplinlerarası Çevre Sağlığı Anabilim Dalı, Sinop Üniversitesi, Sinop.
- [76] Arnon, S., Orion, N., & Carmi, N. (2015). *Environmental Literacy Components And Their Promotion By Institutions Of Higher Education: An Israeli Case Study*. Environmental Education Research, 21(7), 1029-1055.

- [77] Sarabi, R. E., Abdekhoda, M., Dehnad, A., & Khajouei, G. (2020). *Environmental Literacy And Accountability Of Undergraduate Students Of Medical Sciences*. Webology, 17(1).
- [78] Arslan, Ö. Ü. K., ve Kızıldağ, H. A. (2018) *Üniversite Öğrencilerinin Çevre Duyarlılıklarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Buca Eğitim Fakültesi Örneği*, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, :6:84, s. 175-192.
- [79] Gök, N. D. (2017). *Hemşirelik Öğrencilerinin Çevre Bilinci ve Çevresel Duyarlılığının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, K.K.T.C.
- [80] Cruz, J. P., Alshammari, F., & Felicilda-Reynaldo, R. F. D. (2018). *Predictors Of Saudi Nursing Students' Attitudes Towards Environment And Sustainability In Health Care*. International nursing review, 65(3), 408-416.
- [81] Gül S., Aydoğmuş, M., Çobanoğlu, İ. H., ve Türk H. (2018). *Üniversite Öğrencilerinin Çevre Bilinçlerinin İncelenmesi: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Örneği*. Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi, 4(3), 13-28.
- [82] Felicilda-Reynaldo, R. F. D., Cruz, J. P., Alshammari, F., Obaid, K. B., Rady, H. E. A. E. A., Qtait, M., ... & Colet, P. C. (2018). *Knowledge Of And Attitudes Toward Climate Change And Its Effects On Health Among Nursing Students: A Multi-Arab Country Study*. In Nursing forum (Vol. 53, No. 2, pp. 179-189).

- [83] Goldman, D., Pe'er, S., & Yavetz, B. (2017). *Environmental Literacy Of Youth Movement Members–Is Environmentalism A Component Of Their Social Activism?*. Environmental Education Research, 23(4), 486-514.
- [84] Liu, S., & Guo, L. (2018). *Based On Environmental Education To Study The Correlation Between Environmental Knowledge And Environmental Value*. Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education, 14(7), 3311-3319.
- [85] Koç A., Çorapçığıl, A., ve Doğru, M. (2018). *Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Çevre Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi*. Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi, 1(1), 39-52.
- [86] Lloyd-Strovas, J., Moseley, C., & Arsuffi, T. (2018). *Environmental literacy of undergraduate college students: Development of the environmental literacy instrument (ELI)*. School Science and Mathematics, 118(3-4), 84-92.
- [87] Szczytko, R., Stevenson, K., Peterson, M. N., Nietfeld, J., & Strnad, R. L. (2019). *Development And Validation Of The Environmental Literacy Instrument For Adolescents*. Environmental Education Research, 25(2), 193-210.
- [88] Atabek-Yiğit, E., ve Küçükbaş-Duman, F. (2019) *Iso 14001 Sahip İşletme Çalışanlarının Çevre Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi*. International Anatolia Academic Online Journal Social Sciences Journal, 5(2), 129-139.

- [89] Liang, S. W., Fang, W. T., Yeh, S. C., Liu, S. Y., Tsai, H. M., Chou, J. Y., & Ng, E. (2018). *A Nationwide Survey Evaluating The Environmental Literacy Of Undergraduate Students In Taiwan*. *Sustainability*, 10(6), 1730.
- [90] Meilinda, H., Prayitno, B. A., & Karyanto, P. (2017). *Student's Environmental Literacy Profile of Adiwiyata Green School in Surakarta, Indonesia*. *Journal of Education and Learning*, 11(3), 299-306.
- [91] Bissinger, K., & Bogner, F. X. (2018). *Environmental Literacy In Practice: Education On Tropical Rainforests And Climate Change*. *Environment, development and sustainability*, 20(5), 2079-2094.
- [92] Veisi, H., Lacy, M., Mafakheri, S., & Razaghi, F. (2019). *Assessing environmental literacy of university students: A case study of Shahid Beheshti University in Iran*. *Applied Environmental Education & Communication*, 18(1), 25-42.
- [93] Sigit, D. V., Azrai, E. P., Setyawati, D. N., & Ichsan, I. Z. (2019). *Environmental Literacy Of Biology Undergraduate Students In Jakarta: Profile And Comparative Analysis*. In *Journal Of Physics: Conference Series* (1402, 3, p:33-48). IOP Publishing.
- [94] Pujianti, N., Munandar, A., & Surakusumah, W. (2018). *Environmental literacy in agriculture and coastal areas*. In *Journal of Physics: Conference Series* (1013, 1, p:12-87). IOP Publishing.

- [95] Erkılıç, H., H., S. (2019) *Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Okuryazarlık Düzeyleri ve Çevreye Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi: Sakarya İli Örneği, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı, Sakarya.*
- [96] Nastoulas, I., Marini, K., & Skanavis, C. (2017). *Middle school students environmental literacy assessment in Thessaloniki, Greece.* In Health and Environment Conference Proceedings (pp. 198-209).
- [97] Husamah, H., Miharja, F. J., & Hidayati, D. A. (2020). *Environmental Literacy Of Islamic Boarding School Students: Study In MA Bilingual-Sidoarjo, East Java, Indonesia.* Prisma Sains: Jurnal Pengkajian Ilmu dan Pembelajaran Matematika dan IPA IKIP Mataram, 8(1), 57-68.
- [98] Gatan, P. R. G., Yangco, R., & Monterola, S. L. (2021). *Relationships Among Environmental Literacy, Locus Of Control, And Future Orientation Of STEM Students In The Philippines.* Interdisciplinary Journal of Environmental and Science Education, 17(4-In Progress), e2250.

EKLER

Ek 1: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu
Sağlık Etik Alt Kurulu

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU
ARAŞTIRMANIN ADI:

ARAŞTIRMANIN ADI: Hemşirelik Öğrencilerinin Çevre Okur Yazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi

Bu form ile “Hemşirelik Öğrencilerinin Çevre Okur Yazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi” isimli çalışmada yer almak üzere davet edilmiş bulunmaktasınız. Bu çalışma, araştırma amaçlı olarak yapılmaktadır ve katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Araştırmaya katılıp katılmama kararı tamamen size aittir. Sizinle ilgili tüm bilgiler gizli tutulacaktır. Araştırmanın sonunda, kendi sonuçlarınızla ilgili bilgi istemeye hakkınız vardır. Araştırma bitiminde elde edilen sonuçlar, sizin kimliğiniz hiçbir şekilde açıklanmadan, tamamen saklı tutularak ilgili literatürde yayınlanabilecektir.

Araştırmaya katılma konusunda karar vermeden önce araştırma hakkında sizi bilgilendirmek istiyoruz. Katılmak isteyip istemediğinize karar vermeden önce araştırmanın neden yapıldığını, bilgilerinizin nasıl kullanılacağını, çalışmanın neleri içerdiğini, olası yararları ve risklerini ya da rahatsızlık verebilecek yönlerini anlamanız önemlidir. Lütfen aşağıdaki bilgileri dikkatlice okumak için zaman ayırınız. Araştırma hakkında tam olarak bilgi sahibi olduktan sonra ve sorularınız cevaplandıktan sonra eğer katılmak isterseniz, sizden bu formu imzalamanız istenecektir. Şu anda bu formu imzalarsanız bile istediğiniz herhangi bir zamanda bir neden göstermeksizin araştırmayı bırakmakta özgürsünüz. Aynı şekilde araştırmayı yürüten araştırmacı çalışmaya devam etmenizin sizin için yararlı olmayacağına karar verebilir ve sizi çalışma dışı bırakabilir. Çalışmaya katılmakla parasal bir yük altına girmeyeceksiniz ve size de herhangi bir ödeme yapılmayacaktır. Bu araştırma, Doç. Dr. Hülya FIRAT KILIÇ sorumluluğu altında yapılmaktadır.

Araştırmanın Amacı: Bu çalışmada hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin çevre okur yazarlık düzeylerinin belirlenmesini amaçlamaktayız.

Araştırmanın Yöntemi:

Bu araştırma, Doğu Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü’nde gerçekleştirilmek üzere planlanmıştır. Çalışma süresince sizden beklenen verilerin toplanabilmesi için oluşturulan anket formlarını objektif olarak yanıtlamanızdır. Araştırmaya devam süreniz anket formlarını doldurmanız için öngörülen 10 dk ile sınırlıdır. Çalışma sonuçlarımız sizin anket formlarına verdiğiniz cevapların istatistiksel olarak incelemesi ile ortaya çıkacaktır. Gönüllü olarak sizin bu çalışmadan elde edeceğiniz birincil fayda bulunmamaktadır. Ancak çalışmada bildireceğiniz düşünceler üniversite öğrencilerinin çevre okur yazarlığı düzeylerini ve etkileyen faktörleri belirlemeye ve buna yönelik politikaların geliştirilmesine dayanak oluşturarak halk sağlığına dolaylı olarak katkıda bulunacaktır.

Bu araştırmaya katılmış olmanız nedeniyle size herhangi bir ödeme yapılmayacağı gibi sizden veya bağlı olduğunuz sosyal güvenlik kuruluşundan herhangi bir ücret talep edilmeyecektir. Araştırmada yer almak tamamen sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmaya katılmayı reddedebilir ya da çalışmanın herhangi bir aşamasında araştırmadan ayrılabilirsiniz. Ayrıca araştırma protokolüne ait gerekleri yerine getirmeniz veya çalışmayı aksatmanız durumunda bilginiz dahilinde araştırmadan çıkartılabilirsiniz.

Araştırmaya katılmayı reddetmeniz, ayrılmanız veya çıkartılmanız hiçbir şekilde zararınıza neden olmayacaktır.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi tarafından desteklenen araştırmanın sonuçları tamamen bilimsel amaçla kullanılacaktır. Çalışmadan çekilmeniz veya çıkarılmanız durumunda, sizle ilgili tıbbi veriler gerekliyse bilimsel amaçla kullanılabilir. Size ait tüm tıbbi ve kimlik bilgileriniz gizli tutulacak araştırma yayınlanırsa bile kimlik bilgileriniz verilmeyecektir. Ancak araştırmanın izleyicileri, yoklama yapanlar, etik kurullar ve resmi makamlar gerektiğinde tıbbi bilgilerinize ulaşabilir. Sizde istediğiniz zaman kendinize ait tıbbi bilgilere ulaşabilirsiniz.

Soru, Daha Fazla Bilgi ve Problemler İçin Başvurulacak Kişiler:

Gereksiniminiz olduğunuzda aşağıdaki kişi ile lütfen iletişime geçiniz.

Adı : Doç. Dr. Hülya FIRAT KILIÇ

Görevi : Öğretim Üyesi

Telefon :

Adı : Melike DAĞAL

Görevi : Yüksek Lisans Öğrencisi

Telefon : 05338824401

Gönüllünün / Katılımcının Beyanı:

Bu araştırma ile ilgili yukarıdaki bilgiler bana aktarıldı ve ilgili metni okudum Yukarıdaki bilgileri ilgili araştırmacı ile ayrıntılı olarak tartıştım ve kendisi bütün sorularımı tatmin olacağım şekilde cevapladı.

Bu bilgilendirilmiş olur belgesini okudum ve anladım. Araştırmaya katılmam konusunda zorlayıcı bir davranışla karşılaşmış değilim. Eğer katılmayı reddedersem, bu durumun bana herhangi bir zarar getirmeyeceğini de biliyorum. Araştırma sırasında herhangi bir neden göstermeden araştırmadan çekilebilirim. Ayrıca araştırmacı tarafından araştırma dışı da tutulabilirim. Araştırma için yapılacak harcamalarla ilgili herhangi bir parasal sorumluluk altına girmiyorum. Bana da herhangi bir ödeme yapılmayacaktır.

Araştırmadan elde edilen benimle ilgili kişisel bilgilerin gizliliğinin korunacağını biliyorum. Araştırma sırasında herhangi bir bilgi, soru sorma ihtiyacım olduğunda Melike DAĞAL ile iletişim kurabileceğimi biliyorum.

Bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Bu koşullarla söz konusu araştırmaya kendi rızamla, hiç bir baskı ve zorlama olmaksızın, gönüllülük içerisinde katılmayı kabul ediyorum ve bu onay belgesini kendi hür irademle imzalıyorum. Araştırmacı, saklamam için imzalı bu belgenin bir kopyasını bana teslim etmiştir.

Gönüllü/Katılımcı

Adı, soyadı:

Adres:

Tel:

İmza:

Tarih:

Görüşme Tanığı

Adı, soyadı:

Adres:

Tel:

İmza:

Tarih:

Araştırmacı

Adı soyadı, unvanı: Melike DAĞAL

Adres: Doğu Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Bölümü

Tel: 05338824401

İmza:

Tarih:

Ek 2: Kişisel Bilgi Formu

Bu formda yer alan maddeler çevre okur yazarlığı hakkındaki düzeyinizi belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Bu nedenle lütfen aşağıda verilen soruları dikkatle okuyarak size uygun olan yanıtı işaretleyerek belirtiniz.

- 1) Yaşınız nedir ?
- 2) Cinsiyetiniz nedir ?
 - a) Kadın
 - b) Erkek
- 3) En uzun yaşadığınız yer neresidir ?
 - a) Şehir
 - b) Köy
 - c) Kent
 - d) Kasaba
 - e) İlçe
- 4) Kaçınıcı sınıfsınız ?
 - a) 1
 - b) 2
 - c) 3
 - d) 4
- 5) Medeni durumunuz nedir ?
 - a) Evli
 - b) Bekar
- 6) Bir çevre kuruluşuna üyemisiniz?
 - a) Evet
 - b) Hayır
- 7) Annenizin eğitim durumu nedir ?
 - a. Okur-yazar değil
 - b. Okur-yazar
 - c. İlkokul mezunu
 - d. Ortaokul mezunu
 - e. Lise mezunu

- f. Üniversite mezunu
- g. Lisansüstü mezunu

8) Babanızın eğitim durumu nedir?

- a) Okur-yazar değil
- b) Okur-yazar
- c) İlkokul mezunu
- d) Ortaokul mezunu
- e) Lise mezunu
- f) Üniversite mezunu
- g) Lisansüstü mezunu

9) Ailenizin gelir düzeyini nasıl tanımlarsınız?

- a) Gelir giderden az
- b) Gelir gidere eşit
- c) Gelir giderden fazla

10) Çevre okur yazarlığı ile ilgili herhangi bir bilginiz var mı ?

- a) Evet
- b) Hayır

11) Cevabınız evet ise bilgi kaynağınız nedir?

- a) Okulda aldığım dersler
- b) Bilimsel toplantılar
- c) Sosyal medya
- d) Kitap, dergi, gazete vb.
- e) Yakın çevrem (ailem, arkadaşlarım vb.)
- d) Diğer.....

12) Herhangi bir evcil hayvanınız var mı?

- a. Evet
- b. Hayır

Ek 3: Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1. Eski gazeteleri, cam-plastik şişeleri ve meşrubat kutularını geri dönüşüm kutusuna atarım.					
2. Bitki tohumlarının gelecek için saklanması yeryüzündeki yaşam için gerekli olduğunu düşünüyorum.					
3. Mutfakta kullanılan atık yağların lavaboya dökülmesinde sakınca yoktur.					
4. Herkesin dikili bir fidanı olması gerektiğini düşünüyorum.					
5. Birkaç nesil sonra piknik yapılacak yer bulamayacağımızı düşünüyorum.					
6. Çevreyi korumak adına, özel araç yerine toplu taşıma araçlarını kullanmayı tercih ederim.					
7. Tanıdığım insanları çevreye zarar vermeleri halinde uyarırım.					
8. Bilinçsiz avlanmanın çevre sorunlarına yol açabileceğine inanıyorum.					
9. Satın alacağım bir ürünün ekonomik olmasındansa çevre dostu olmasını tercih ederim.					
10. Sobadan çıkan gazlar çevreye daha fazla zarar verdiği için doğalgaz, güneş enerjisi gibi kaynakların kullanılması taraftarıyım.					
11. Gelecek nesillerin yaşam hakkını çalmamak için sokak lambaları ve trafik ışıklarında güneş enerjisinin kullanılması taraftarıyım.					
12. Hükümetin yenilenebilir enerji kaynaklarını (güneş, rüzgar, su, jeotermal, ...) daha fazla desteklemesi gerektiğine inanıyorum.					
13. Bireylere çevre bilinci kazandırmak için ilköğretimden itibaren çevre eğitimi verilmesi gereklidir.					
14. Atıklar yüzünden oluşan çevre kirliliğini önlemek adına, atıkların nasıl değerlendirilebileceği ile ilgili TV programlarını izlerim.					
15. Çevre sorunlarının önlenmesinde herkes gibi benim de üzerime düşen sorumluluklar vardır.					
16. Beni kimse görmüyorsa, çöpümü yere atarım.					
17. Çevreyi korumak adına elektronik fatura kullanırım.					
18. Gazete ve dergi okurken çevreyle ilgili başlıklar ilgimi çeker.					
19. Çevremde bulursa geri dönüşüm kutularını kullanırım.					
20. Çevreyle ilgili konularda bilgi sahibi olmak isterim.					

Ek 4: Ölçek Sahibinden İzin Yazısı

14.07.2020

Gmail - ölçek izni hk

HULYA FIRAT <hulyafirat81@gmail.com>

ölçek izni hk

Elif Atabek Yiğit <eatabek@sakarya.edu.tr>

Alıcı: HULYA FIRAT <hulyafirat81@gmail.com>

14 Temmuz 2020 10:32

Merhaba hocam,
Elbette ölçeği kullanabilirsiniz. Değerlendirme için:
20-46 Düşük çevre okuryazarlığı
47-73 Orta düzey çevre okuryazarlığı
74-100 Yüksek çevre okuryazarlığı

Çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim.

HULYA FIRAT <hulyafirat81@gmail.com>, 14 Tem 2020 Sal, 09:20 tarihinde şunu yazdı:
[Alınılan metin gizlendi]

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Fakültesi

Doç.Dr.Elif ATABEK YİĞİT
Öğretim Üyesi

 0264 295 71 63

 eatabek@sakarya.edu.tr

 Sakarya Üniversitesi Hendek Kampüsü
Başpınar Mahallesi Muammer Sencer Caddesi
54300 Hendek/SAKARYA

Ek 5: Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Uygunluk İzni

 Doğu Akdeniz Üniversitesi <i>"Edison, Bilgi, Gelecek"</i>		Eastern Mediterranean University <i>"Virtus, Knowledge, Advancement"</i>	60088 Gaziantep, KUTUPHİYE 17 Fakültesi, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Etiler Mahallesi, 60088 Gaziantep Tic. Sic. No: 275000, Şişli, Gaziantep Etiler Mahallesi, 60088 Gaziantep Etiler Mahallesi, 60088 Gaziantep
Etik Kurulu / Ethics Committee			
Sıra: ETK00-2020-0380		23.12.2020	
Konu: Etik Kurulu'na Başvurumuz Etik.			
Sayın Melike Dağal (19500062) Sağlık Bilimleri Fakültesi.			
Sağlık Fakültesi Etik Al. Kurulu'nun 17.12.2020 tarih ve 2020/08 sayılı toplantısında incelenerek uygun bulunan, Doç. Dr. Hülya Fırat Kılıç danışmanlığında yürüttüğünüz "Hemşirelik Öğrencilerinin Çevre Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi" adlı Yüksek Lisans tez çalışmanız, Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından onaylanmıştır.			
Bilgimize rica ederim.			
 Prof. Dr. Yücel Vural Etik Kurulu Başkanı			
YV/şk.			
www.emu.edu.tr			